

KOKEMÄEN KAUPUNKI

Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Perusturvalautakunta 7.12.2011
lausuntokierros-muokattu 01.06.2012
Kaupunginhallitus 20.08.2012
Kaupunginvaltuusto 10.09.2012

Tiivistelmä.....	3
1. Johdanto.....	5
2. Kokemäen lasten ja nuorten nykytila.....	7
1.2. Erilaisia projekteja ja hankkeita Kokemäen lapsille ja nuorille.....	8
1.2.1. Lastensuojelutilastoja.....	12
1.2.2. Kouluterveyskysely	16
2.2. Kokemäen lasten ja nuorten palvelujen tarjonta	19
2.2.1. Ennalta ehkäisevät, kasvua ja kehitystä tukevat palvelut	19
2.2.2. Korjaavat palvelut.....	23
3. Seudullinen yhteistyö	26
4. Kokemäen lasten ja nuorten tulevaisuus	28
4.1. Kasvattajapäivä kaikkien asialla	28
4.2. Kokemäen keskeiset voimavarat.....	29
4.3. Tulevaisuuden haasteet.....	30
4.4. Keinot haasteiden voittamiseksi.....	33
5. Suunnitelman seuranta ja arviointi.....	36

Taulukot:

Taulukko 1. Kokemäen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä vuosina 2008 - 2011

Taulukko 2. Kouluterveyskysely 2009 ja 2011, Kokemäki

Taulukko 3. Ratkaisuehdotuksia haasteiden voittamiseksi

Kuvat:

Kuva 1. Lastensuojeluilmoitukset Kokemäellä 2010, ilmoittajataho (Kokemäen kaupungin omat tilastot)

Kuva 2. Lastensuojeluilmoitukset Kokemäellä 2010, ensisijainen peruste (Kokemäen kaupungin omat tilastot)

Kuva 3. Lastensuojeluilmoitukset Kokemäellä 2010, yksilöidympi peruste (Kokemäen kaupungin omat tilastot)

Kannen kuva: Aava Sola, 5 vuotta.

Tiivistelmä

Lastensuojelulain (1.1.2008, 12 §) mukaan kaupungin tulee valtuustotasolla hyväksyä suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi sekä kehittämiseksi. Kokemäen lastensuojelusuunnitelman laatimisprosessi aloitettiin vuoden 2011 alussa. Aloituspalaverin jälkeen (3.2.2011) nimettiin ohjausryhmä ja aloitettiin aineiston kerääminen. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ohjausryhmän jäseniä ovat: Kokemäen vapaa-aikatoimenjohtaja Elina Heinilä, Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymän koulu- ja opiskeluterveydenhoitaja Irma Kulkki, Kokemäen perusturvalautakunnan edustaja Päivi Kuromaa, Kokemäen yhteiskoulun rehtori Timo Niinisalo, Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymän johtava hoitaja Jaana Oksa, Kokemäen lasten ja nuorten työntekijä Pirjo Reima, Kokemäen kunnanhallituksen edustaja Marjo Virtanen ja Kokemäen sosiaalityön johtaja Krista Virtanen-Olejniczak. Ohjausryhmän puheenjohtajana on toiminut Päivi Kuromaa ja suunnitelmaa on työstänyt Krista Virtanen-Olejniczak. Ohjausryhmän lisäksi suunnittelun työstämiseen ovat osallistuneet monet toimijat sekä kaupungin organisaatiosta, että sen ulkopuolelta. Tietoa lasten ja nuorten palveluista on mm. kerätty sosiaali-terveyspuolen toimijoilta, varhaiskasvatuksesta, koulupuolelta, vanhempainyhdistyksistä, Kokemäen perhe- ja päihdeklinalta, ammatillisista oppilaitoksista ja seurakunnalta. Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa näkökulma kumpuaakin enemmän kasvatustyötä tekevien taholta kuin kuntalaisten tai perheiden taholta.

Suunnitelman prosessin edetessä järjestettiin Kasvattajapäivä-seminaari, joka oli suunnattu kaikille Kokemäen lasten ja nuorten parissa työskenteleville. Kasvattajapäivässä pohdittiin lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa ja erityisesti sen tulevaisuutta, haasteita ja keinoja joilla haasteisiin vastataan. Suunnitelman työstämisen aikana myös haastateltiin kokemäkeläisiä äitejä ja kerättiin heiltä palautetta Kokemäen hyvinvointipalveluista. Syksyn aikana tehtiin myös kouluterveyskysely 2011 sekä Remontti-hankkeen kanssa yhteistyössä nettikysely nuorille¹. Näistä kaikista syntyi lopulta Kokemäen oma lastensuojelusuunnitelma, joka kantaa nimeä ”Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma”.

Kokemäen keskeinen voimavara on eri toimijoiden sekä kaupungin eri hallintokuntien välinen toimiva yhteistyö. Esimerkiksi koulun moniammatillisella oppilashuollon toiminnalla on pitkät perinteet ja Kokemäellä kasvatustyötä tekeville on jo useana vuosikymmenenä järjestetty yhteisiä Kasvattajapäiviä. Keskeiset haasteet lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyen ovat koulupsykologin ja koulukuraattoritoiminnan (alakouluilla) puute, nuorten osallisuuden puuttuminen, nuorten toimintatilojen puute, vanhemmuuden tukemisen vähäisyys, haasteellisten lasten määrän lisääntyminen ja perheiden moniongelmaisuus. Kokemäellä tarvitaankin konkreettista apua lapsiperheiden arkeen, osallistavaa toimintaa nuorille sekä toimivia tiloja nuorten toiminnalle ja matalan kynnyksen tukea sekä perheille että lapsille ja nuorille. Konkreettisia toimenpiteitä olisi esimerkiksi lisätä resursseja perhetyöhön, koulupsykologin palkkaaminen, etsivän nuorisotyötoiminnan käynnistäminen, työpajatoiminnan kehittäminen, vertaistukiryhmien käynnistäminen, virtuaalituen perustaminen sekä mm. nuorisotalotoimikunnan, nuorisovaltuuston ja oppilaskunnan kehittäminen tai tarvittaessa perustaminen.

Vastuutahoiksi näiden toimenpiteiden toteuttamisessa on tässä suunnitelmassa nimetty erityisesti perusturvalautakunta, kasvatusta- ja opetuslautakunta sekä vapaa-aikalautakunta. Toteuttaminen on

¹ Nettikyselyn tulokset eivät tämän suunnitelman valmistuessa olleet vielä käytettävissä.

kuitenkin mahdollista vasta kaikkien hallintokuntien yhteistyössä, joten siinä mielessä vastuutahona on koko Kokemäen kaupunki. Lisäksi keskeinen rooli Kokemäen lasten ja nuorten palvelujen tarjonnassa on esimerkiksi seurakunnalla, erilaisilla yhdistyksillä ja projekteilla. Tämä suunnitelma on työstetty laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Toivottavasti yhteistä tahtoa löytyy myös työn loppuun saattamisessa eli toimenpiteiden toteuttamisessa. Jatkossa hyvinvointisuunnitelmaan olisi tärkeää saada esille myös yhä enemmän kuntalaisten näkökulmia ja toiveita. Suunnitelman tarkistaminen, toimenpiteiden toteutumisen seuranta tulee tehdä valtuustokausittain.

Kokemäellä 25.11.2011

Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ohjausryhmä

1. Johdanto

Kokemäen kaupunkistrategia on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 20.09.2010. Kaupunkistrategiassa on esitelty kaupungin arvot, visio ja strategiset päämäärät. Kokemäen arvoiksi on kaupunkistrategiassa nimetty asukaslähtöisyys, yhteistyö, kehittämishalukkuus/innovatiivisuus, turvallisuus sekä kestävä kehitys. Visiona on ”hyvä elämä Kokemäellä” ja tämä visio ylettyy aina vuoteen 2016 saakka. Visiosta johdetut strategiset päämäärät ovat:

- hyvät peruspalvelut,
- monipuoliset vapaa-ajanpalvelut,
- oman kotikunnan arvostaminen,
- monipuolinen elinkeinorakenne,
- turvallinen, viihtyisä ja luonnonläheinen asuin- ja elinympäristö,
- tasapainoinen kuntatalous sekä
- toimiva, kehittyvä kuntaorganisaatio.

Tämä kaupunkistrategia on johtava strategia, jonka alle on kirjattu esimerkiksi erilaisia hallintokohtaisia suunnitelmia. Esimerkiksi kaupungin hyvinvointikertomus on kaupunkistrategian alainen suunnitelma. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma voidaan nähdä kaupunkistrategian ja edelleen hyvinvointikertomuksen alaiseksi suunnitelmaksi. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman alaiseksi suunnitelmaksi voidaan määrittää esimerkiksi koulupuolen oppilashuollon suunnitelma. Näitä kaikki ohjaavat samat arvot, visio ja päämäärät.

Uudistettu lastensuojelunlaki astui voimaan 1.1.2008. Laki laajensi lastensuojelun määritelmää ja näkökulmaa painottuen ehkäisevään työhön ja kokonaisvaltaisen yhteistyöhön lasten ja nuorten parissa työskentelevien viranomaisten kesken. Lastensuojelulain mukaan (12 §) kaupungin tulee valtuustotasolla hyväksyä suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi sekä kehittämiseksi. Lastensuojelulain 12 § mukaan suunnitelman tulee sisältää suunnittelukauden tiedot:

1. lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
3. lastensuojelun tarpeesta kunnassa
4. lastensuojeluun varattavista voimavaroista
5. lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
6. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
7. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Suunnitelman ensimmäiset luvut (2-3) keskittyvät nykytilan kuvaukseen, vastaten lastensuojelulain 12 §:ssä esitettyihin suunnitelman sisällön 1, 2, 3, 5, 6 kohtiin. Suunnitelman loppuosa vastaa lastensuojelulain 12 §:ssä esitettyihin suunnitelman sisällön kohtiin 4 ja 7.

Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman työstämisprosessi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, joista ensimmäinen vaihe on laatimisprosessia (tammikuusta huhtikuulle). Laatimisprosessi aloitettiin vuoden 2011 alussa. 3. helmikuuta 2011 järjestettiin aloituspalaveri ja ohjausryhmä nimettiin maaliskuussa 2011. Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on

työstetty moniammatillisin ottein, jossa ohjausryhmän rooli on ollut lähinnä suunnitelmaa luotsaava ja suuntaa antava. Suunnitelman työstämisessä suuri rooli on ollut myös Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön johtavalla sosiaalityöntekijä Marketta Raiviolla sekä Remontti-hankkeen tietokoordinaattori Laura Käsmällä. He ovat auttaneet keskeisesti mm. suunnitelman laatimisprosessissa ja Kasvattajapäivän järjestelyissä.

Suunnitelman aineistoa kerättiin ja kirjattiin huhtikuussa. 15.4. kerättiin Kokemäen perhekahvilassa (MLL) palautetta kokemäkeläisiltä äideiltä hyvinvointipalveluiden kehittämiseen liittyen. Haastattelijoina olivat projektipäällikkö Riitta Hirsikoski Oppi-Apajasta Sataedusta sekä kehittäjäpsykologi Johanna Havia A-klinikkasäätiöltä, Länsi 2012 -kehittämishankkeesta. Toinen jakso suunnitelman työstämisprosessissa on ajoittunut touko-elokuulle, jolloin on nimetty keskeiset kehittämisen painopistealueet Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyen. 12. toukokuuta järjestettiin Kasvattajapäivä-seminaari, jonka aiheena oli Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tulevaisuus. Kasvattajapäivä oli suunnattu lasten ja nuorten parissa toimiville ja kutsuja lähetettiin seminaarista 60 kpl, neuvola-, varhaiskasvatus-, opetus-, sosiaali- ja terveystieteille. Vaikka seminaarin järjesti Kokemäen kaupunki, oli paikalle kutsuttu myös esimerkiksi seurakunnan ja kolmannen sektorin edustajia (MLL ja vanhempainyhdistys). Kasvattajapäivään osallistui lähes 40 kutsun saanutta ja päivä koettiin tarpeelliseksi. Kasvattajapäivää on järjestetty Kokemäellä myös aiemmin, jo useana vuosikymmenenä. Suunnitelmissa on, että jatkossakin Kasvattajapäivä pysyy osana Kokemäen kaupungin yhteistyöverkostoa.

Kasvattajapäivässä järjestettiin Marketta Raivion (Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö) ja Laura Käsmän (Remontti-hanke) vetämänä tulevaisuuspaikatöskentely, jossa tuotettiin ongelmia ja ratkaisuja, ideoita ja konkreettisia tuotoksia. Nämä Kasvattajapäivän tuotokset ovat myös tämän suunnitelman keskeistä antia liittyen lasten ja nuorten hyvinvointiin ja kehittämisen painopistealueisiin.

Suunnitelman toisessa vaiheessa touko-elokuussa aloitettiin työstää myös nettikyselyä nuorille koulupuolen, nuoriso- ja vapaa-aikapuolen sekä Remontti-hankkeen yhteistyönä. Samaan aikaan ohjausryhmä kokoontui (25.5.) ja hyvinvointisuunnitelmaa työstettiin materiaalin pohjalta.

Syksyllä suunnitelman kolmannessa vaiheessa ohjausryhmä kokoontui kaksi kertaa (5.9. ja 10.10.), suunnitelmaa kirjoitettiin ja työstettiin ja se valmistui marraskuussa 2011.

Valmiin suunnitelman perusturvalautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle hyväksyttäväksi. Kokemäen suunnitelma nähdään jatkuvasti eläväksi ja kasvavaksi suunnitelmaksi, jonka ensimmäinen versio on nyt tämä käsillä oleva versio. Suunnitelma tarkistetaan ja päivitetään valtuustokausittain.

Suunnitelman toinen luku on lähinnä tilastoihin pohjautuva esittely Kokemäen lasten ja nuorten nykytilasta. Se sisältää myös esittelyn erilaisista projekteista ja hankkeista, joita Kokemäellä on ollut tai on parhaillaan meneillään. Siinä yhteydessä esitellään myös lastensuojelutilastoja sekä kouluterveyskyselyn tuloksia. Suunnitelman toisessa luvussa tuodaan esille myös palvelujen tarjontaa jaoteltuna ennaltaehkäisevään ja korjaavaan palveluun. Kolmas luku keskittyy seudulliseen yhteistyöhön. Luvussa neljä esitellään yksityiskohtaisemmin tulevaisuuden haasteista ja keinoja haasteiden voittamiseksi ja luvussa viisi tarkastellaan suunnitelman seuranta- ja arviointia.

2. Kokemäen lasten ja nuorten nykytila

- Kokemäen väkiluku on yhteensä 7 942 (maaliskuu 2012, Tilastokeskuksen ennakkotiedot).
- Perheitä Kokemäellä on 2229 ja asuntokuntia 3830 (31.12.2010 Tilastokeskus).
- 0-14-vuotiaiden osuus väestöstä on 14 %, kun se koko maassa on 16,4 % (2012 Tilastokeskus).
- Työttömyyden vuosikeskiarvo v. 2011 oli Kokemäellä 9,8 % työvoimahallinnon tilastojen mukaan.
- Työttömiä työnhakijoita vuonna 2011 oli keskimäärin 352, joista alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita 39.
- Toimeentulotuen asiakkaana vuoden 2010 lopulla oli noin 60 ja vuoden 2011 lopulla noin 40 alle 25-vuotiasta nuorta.
- Kokemäellä on noin 1930 0-24-vuotiasta, joka on noin 24,4 % koko Kokemäen väestöstä. 18–24-vuotiaita on yhteensä 559 (vuosi 2012, Tilastokeskus).
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24-vuotiaita on noin 8,8 % (vuosi 2009, Tilastokeskus).

Kokemäellä on alle 25-vuotiaita nuoria työttömiä työnhakijoita 11 % kaikista Kokemäen työttömistä työnhakijoita (vuosi 2011). Koko maan tasolla vastaava luku vuonna 2011 oli 12,3 %.

Nuoret työttömät näkyvät Kokemäen toimeentulotukiasiakkuuksissa (noin 60 alle 25-vuotiasta) ja usein heidän heikkoon taloudelliseen tilanteeseen kietoutuu myös muita ongelmia, kuten esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmia. Kokemäen perhe- ja päihdeklinikan mukaan alaikäisten asiakkaiden osuus on kasvanut tasaisesti viime vuosien aikana². Seutukunnassa on työntekijätasolla havaittu myös (erityisesti nuorilla) lääkkeiden väärinkäytöksistä ja vahvojen lääkkeiden runsastakin käyttöä.

² A-klinikkasäätiön vuosikertomus 2010, sivu 31.

1.2. Erilaisia projekteja ja hankkeita Kokemäen lapsille ja nuorille

Kokemäen lapsiin ja nuoriin on Kokemäellä panostettu. Erilaisia hankkeita ja projekteja on ollut useita ja monet niistä ovat jääneet myös käytäntöön elämään. Keskeisiä toimijoita Kokemäellä ovat kaupungin sivistys-, vapaa-aika- sekä sosiaali- ja terveyssektorit. Kokemäen vapaa-aikalautakunta myöntää vuosittain avustuksia erilaisille kulttuuri-, nuoris- ja urheiluseuroille ja yhdistyksille³. Näiden yhdistysten toiminta kuten myös seurakunnan tärkeä toiminta luovat positiivista nostetta Kokemäen lasten ja nuorten elämään. Nuorisotiloja on Kokemäellä kaksi; Tulkkilassa ja Kauvatsalla. Nuorisotoimi järjestää lisäksi erilaisia retkiä ja leirejä nuorille. Kulttuuritoimi tarjoaa mm. taikurikursseja, retkiä, konsertteja ja työpajoja lapsille ja nuorille. Kokemäellä toimii aktiivisesti myös Suomen Punaisen Ristin paikallisjärjestö. SPR järjestää mm. Reddie Kids kerhoa varhaisnuorille (7-12-vuotiaille). Reddie Kids -kerhon teemoja ovat käytännöllisten perusensiaputaitojen ja turvallisuuden lisäksi mm. ystävyys, pakolaisuus, suvaitsevaisuus sekä vieraiden kulttuureiden ymmärtäminen ja arvostaminen. Kerhoja ohjaavat yli 15-vuotiaat koulutetut vapaaehtoiset.

Hyviä esimerkkejä kaupungin yli hallintokuntien tehtävästä yhteistyöstä ovat myös mm. seuraavat tuotokset.

Kokemäellä on työstetty muutamia vuosia sitten **esite lapsiperheille**, jonka tarkoituksena oli antaa tietoa Kokemäen kaupungissa olevista julkisen tahon tarjoamista palveluista arjen helpottamiseksi. Ajatuksena esitteen kokoamisessa on ollut lapsiperheiden ongelmien ratkominen. Esitteellä on haluttu opastaa kuntalaisia myös mikäli omassa, omaisen, ystävän tai tuttavien perheessä on jokin avun tarve, mikä vaatii ulkopuolista apua. Tällaista palvelukarttaa on tämän jälkeen myös päivitetty.

Kokemäellä toimivat aktiivisesti **koulun oppilashuoltotyöryhmät**, jotka ovat moniammatillisesti muodostuneet. Myös varhaiskasvatuksen puolella toimii alueelliset tukiryhmät, jotka vastaavat koulun oppilashuoltoryhmää.

Moniammatillinen yhteistyö alkaa jo **neuvolasta**. Jokaista 3-, 4- ja 5-vuotiasta lasta havainnoidaan ja lapsesta täytetään oma lomake. Vanhempien kanssa varataan keskustelu-aikaa. **Varhaiskasvatus**, päivähoitopaikka tekee tässä tärkeää yhteistyötä, sillä sieltä toimitetaan myös havainnointilomake neuvolaan ennen lapsen neuvolakäyntiä. Mikäli päivähoitopaikan työntekijällä on huoli alle 3-vuotiaan lapsen kehitykseen liittyvistä asioista, kerrotaan siitä neuvolaan. Mikäli neuvolassa huoli lapsen tilanteesta kasvaa yhä, otetaan tarvittaessa yhteyttä sosiaalitoimistoon ja lastensuojeluun.

Jokaisella lapselle tehdään Kokemäellä henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) noin parin-kolmen kuukauden kuluttua hoidon alkamisesta. VASUssa kartoitetaan esimerkiksi lapsen

³ Esimerkiksi LIIKUNTA:Dancing Country Boots ry. Kauvatsan Ponteava ry. Kokemäen FK-kerho ry. Kokemäen Kerhoampujat ry. Kokemäen Kova-Väki Hiihto ry. KK-V Jääurheilu ry. KK-V Pesäpallo ry. KK-V Salibandy ry. KK-V Suunnistus ry. KK-V Urheilusukellus ry. KK-V Yleisurheilu ry. Kokemäen Naisvoimistelijat ry. Kokemäen Pallo ry. Kokemäen Ratsastajat KOKERA ry. Kokemäen Tae Kwon Do ry. Kokemäen Urheiluautoilijat ry. Kumiset ry. Puhtia polulta –kävelyklubi Teljän Latu ry. Teljän Nousu ry. V- ja U-seura Kauvatsan Tulos ry. V- ja U-seura Räisälän Pamaus KULTTUURI Juustolan käsityöläiset ry. Kokemäen Karjalaseura ry. Kokemäen Mieslaulajat ry. Kokemäen Soittokunta ry. Kokemäen Taideseura ry. Teatteriseura Variksen saappaat NUORISO Järilän Nuorisoseura ry. Kokemäen 4H-yhdistys ry. Kokemäen Pohjola-Norden ry. MLL:n Kokemäen paikallisyhdistys ry. Risten VPK ry, nuoris-osasto Teljän Partio ry

sosiaalisia taitoja, leikkiä, kielen kehitystä, motoriikkaa. Sitä arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa ainakin kerran toimintavuoden aikana.

Kokemäen varhaiskasvatuksessa on kiinnitetty huomiota päivähoitopaikan ja esiopetuksen yhteistyöhön. Jokaisen 5-vuotiaan lapsen huoltajan kanssa käydään nk. siirtopalaveri ja täytetään tiedonsiirtolomake, joka toimitetaan lapsen tulevalle esiopettajalle. Mikäli jo tässä vaiheessa huomataan lapsella tuen tarvetta, neuvotteluun osallistuu myös erityislastentarhanopettaja.

Koulupuolella moniammatillinen yhteistyö on laajaa. Esimerkiksi oppilashuollon suunnitelmaa on työstetty ja lopullinen ohjaussuunnitelma tulee kasvatus- ja opetuslautakunnan hyväksyttäväksi keväällä 2012 lausuntokierroksen jälkeen. Suunnitelmaa on työstetty moniammatillisena yhteistyönä ja siinä on tuotu esiin asioita niin oppilashuoltotyöryhmän näkökulmasta kuin lastensuojelunkin näkökulmasta. Kokemäellä oppilashuoltoa ja oppilashuoltotyöryhmien toimintaa valvoo kouluissa moniammatillinen oppilashuollon ohjausryhmä, jossa on myös huoltajien edustus. Ohjausryhmää johtaa yhteiskoulun rehtori. Vastaavasti myös varhaiskasvatuksessa on ohjausryhmänä kunnallinen tukiryhmä. Ohjausryhmä ja tukiryhmä toimivat kasvatus- ja opetuslautakunnan alaisuudessa ja yhteistoiminnassa perusturvalautakunnan, poliisin, pelastuslaitoksen, perhe- ja päihdeklonikan sekä terveydenhuollon kuntayhtymän kanssa.

Oppilaiden siirtyessä toisen asteen koulutukseen **nivelvaiheen siirtymiin** on kiinnitetty erityistä huomiota. Keskeisessä roolissa tässä ovat mm. lukion sekä ammatillista koulutusta tarjoavien oppilaitosten (Satakunnan ammattiopisto SATAEDU ja Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto SASKY) kuraattorit ja kouluterveydenhoitajat. Nivelvaiheen yhteistyöstä on tehty selkeät toimintaohjeet. Kun oppilas siirtyy perusopetuslain mukaisen opetuksen piirissä tai toisen asteen oppilaitosten välillä, saman kunnan sisällä koulusta tai päiväkodista toiseen, kyseessä ei ole tietojen luovutus. Opetuksen kannalta tarpeelliset tiedot voidaan tällöin siirtää koulusta toiseen, koska saman kunnan oppivelvollisista ylläpidetty henkilörekisteri muodostaa yhden kokonaisuuden.

Tässä lisäksi muutamia hankkeita, jotka viime aikoina ovat olleet vaikuttamassa Kokemäen lasten ja nuorten tilanteeseen.

Kokemäellä toimii myös A-klinikkasäätiön **Kokemäen perhe- ja päihdeklonikka**, joka jo vuosien ajan on järjestänyt erilaisia projekteja vastaamaan lasten ja nuorten erityistarpeisiin. A-klinikkasäätiön Kokemäen perhe- ja päihdeklonikka on perheneuvola- ja päihdehoitopalveluihin erikoistunut avohoitoyksikkö. Klonikan toiminta-alueena on kuusi Satakunnan kuntaa: Kokemäki, Eura, Köyliö, Säkyly sekä Keski-Satakunnan terveydenhuollon ky:n kautta Harjavalta ja Nakkila. Moniammatillisen tiimin samat työntekijät tekevät sekä perhe- että päihdetyötä toimipisteissä ja jalkautumalla asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden luokse. Vastaanottoaikoja on kaikissa alueen kunnissa. Tavoitteena on joustava, uusia toimintamalleja luova ja perhelähtöinen palvelu. Perhe- ja päihdeklonikka kuuluu A-klinikkasäätiön Länsi-Suomen palvelualueeseen yhdessä Salon ja Turun A-klinikkatoimien kanssa. Kokemäen kaupungille klonikka tarjoaa myös kasvatus- ja perheneuvolapalvelut. **Perheklonikka** auttaa lasten ja nuorten kasvatukseen, kehitykseen, perhelämään ja ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Perhettä autetaan järjestämällä psykologista ja sosiaalista tutkimusta, terapiaa ja neuvontaa. Kokemäen peruskoulujen koulupsykologin työ tehdään perheklonikalla. Lisäksi yhtenä päivänä viikossa työskennellään osana Pyhäjärvisuuden perheneuvolan tiimiä.

Päihdeklonikka auttaa alkoholi-, lääke ja huumeongelmissa, erilaisissa riippuvuuksissa sekä elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä. Työmuotoina käytetään yksilö-, pari-, perhe- ja ryhmäterapiaa ja jalkautuvaa päihdetyötä. Työmuotoina on myös korva-akupunktiohoito. Lisäksi

tehdään päihdearvioita ja järjestetään seuranta-ajokelpoisuusasioissa. Asiakkaila on käytettävissään sosiaalityöntekijän, psykologin, psykiatrian erikoissairaanhoidajan, perhetyöntekijän sekä tarvittaessa konsultoitavien lastenpsykiatrian ja päihdelääketieteen erikoislääkärien apu. Asiakaspalvelun lisäksi Kokemäen perhe- ja päihdekliniikka antaa työnohjausta, koulutusta, konsultaatiota ja asiantuntija-apua eri yhteistyötahoille. Erityisosaamisalueina klinikan henkilökunnalla ovat perheneuvonta ja päihdetyö, perheterapeutti ja ratkaisukeskeinen auttaminen.

Vuosina 2005-2009 Kokemäen perhe- ja päihdekliniikalla toteutettiin **Isähanke**. Isähanke on Ray:n rahoittamana pyrkinyt kehittämään toimintamalleja isäkeskeiseen ehkäisevään työhön. Hankkeen visiona on ollut "vähemmän päihteitä, enemmän aikaa perheelle". Hanke onnistui lisäämään keskustelua isän merkityksestä perheen hyvinvoinnille ja järjestämään isien ja lasten yhdessä oloa lisäävää yhteisöllistä toimintaa. Varsinaisen toiminnan päätyttyä kesällä 2009 isähankkeen tuotoksia on juurrutettu perhe- ja päihdekliniikan työntekijöiden toimesta etenkin loppuvuodesta 2009.

Satakunnan koulutuskuntayhtymä SATAEDU. Oppi-Apaja-hanke.

ESR-ohjelman 2-toimintalinjaan kuuluva Oppi-Apaja-hanke panostaa syrjäytymisen ehkäisyyn. Hankkeen lähtökohdaksi on varmistaa Sataedun alueella omaa urapolkuaan etsivien ja rakentavien nuorten mahdollisuuksia edetä kohti ammatillista tavoitteitaan. Hankkeessa on sekä suoraan nuoriin ja heidän lähipiiriinsä kohdentuvaa toimintaa että nuorten ohjauksessa tekeviin toimijoihin ja organisaatioihin kohdentuvaa tavoitteellista toimintaa. Hankkeen neljä päälinjaa ovat:

1. Jalkautuva ohjaustyö, jossa hankkeenohjastajat jalkautuvat työparina asiakkaiksi osoitetun nuorten arkeen. Asiakkuudet syntyvät pääosin ammatillisen koulutuksen kautta, mutta myös sovitulla perusteilta, nuorten työpajoilta, Te-toimistoista ja sosiaali- ja perustoimen toimijoiden ohjauksella.
 2. Sopimuksellisuus nuorten työpajojen kanssa. Nuorten työpajojen ammatillisen koulutuksen yhteistyötä valmistellaan sopimukselliseksi. Hankkeessa nähdään että erityistä tukea tarvitsevien nuorten urapoluilla on tarvetta nk. kiertoliittymille ja ryömimiskaistoille.
 3. Ohjauksen vahvistaminen alueella. Hankkeessa rakennetaan eri hallintokuntien välille vahvempaa ohjausyhteistyötä ja osaamista. E-Oppi-Apaja tarjoaa eri organisaatioita ja hallintokuntia edustaville ohjaustoimijoille ammatillisen kohtaamisforumin.
 4. Lisäksi hankkeessa on tehtävänä luoda nuorten ohjaus- ja seurantajärjestelmän mallinnus.
- Hanke on toiminut jo vuodesta 2008 alkaen. Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että Oppi-Apaja on vaikuttanut positiivisesti hankkeessa mukana olleiden nuorten elämänhallintaan. Tämä käy myös ilmi seuraavista kahdesta haastatteluotteesta:

”Oon ainakin järjestelmällisempi. Pidän huolen asioistani.”

”Opinnot edistyi ja elämä on sillai säännöllistynyt.”

Päivärytmi on asettunut, asuminen järjestynyt ja yleisesti sosiaaliset taidot kehittyneet. Jalkautuva työpari on tätä kautta antanut tukea nuoren elämänhallintaan liittyvissä ongelmissa. Koska hankkeen vaikutukset ovat olleet näin positiivisia, Oppi-Apaja on saanut rahoitusta myös juurruttamishankkeelle ajalle 1.1.2012 – 31.12.2013.

Kokemäen seurakunnan järjestämänä on kokoontunut jo kolme vuotta Ensi kertaa äidiksi –ryhmä. Ryhmä on kokoontunut joka toinen tiistai-iltapäivä. Toimintaan osallistuneiden lukumäärä on vaihdellut kolmesta yli kymmeneen. Ryhmän toiminnasta ja kokoontumisesta kerrottiin tuleville äideille jo neuvolan valmennusryhmässä. Ryhmä on koettu tärkeäksi äitien kohtaamispaikaksi. Siellä on vanhemmuutta ja sen haasteita lähestytty keskustelujen kautta erilaisten teemojen avulla. Tällaisia teemoja ovat olleet mm. meidän perheen hyvä arki, äidin oma jaksaminen ja parisuhde ja

arjen rakkaus. Suunnitelmissa on, että tammikuussa (vuonna 2012) alkaa jälleen uuden ryhmän kokoontumiset.

Lisäksi muita jo toteutettuja Kokemäen lapsiin ja nuoriin suunnattuja projekteja ovat myös Nuora-hanke ja Kiva-koulutoiminta-projekti. Kiva-koulutoiminta-projektista kerrotaan lisää kappaleessa 2.2.1.

Nuoriin aikuisiin; erityisesti nuoriin miehiin suunnattua toimintaa on **Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen** –toimintamalli. Se on kuntien, puolustusvoimien ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyömalli, joka mahdollistaa aktiivisen tuen tarjoamisen nuorille miehille kutsunnoissa ja palveluksen keskeytyessä. Toiminnassa hyödynnetään kutsuntojen tarjoamaa viimeistä mahdollisuutta tavoittaa miesten koko ikäluokka.

Mikäli nuori kaipaa tietoa esimerkiksi opiskeluun, työnhakuun, asumiseen, toimeentulotukeen tai terveyteen liittyvissä asioissa, on jonkin asian kanssa neuvoton tai jokin asia painaa mieltä tai haluaa keskustella asioistaan ulkopuolisen henkilön kanssa, tämä palvelu tarjoaa apua. Palvelu on käyttäjälle maksutonta ja luottamuksellista. Perusajatuksena on, että kaikille kutsunanalaisille tarjotaan tilaisuus hakeutua tukipalveluun, jota toteuttavat tehtävään koulutetut ohjaajat. Ohjaajat ovat kuntien sosiaali- ja terveystalveissa työskenteleviä alansa ammattilaisia ja tukipalvelu on osa heidän perustyötään. Kokemäellä toimintaan on koulutettu kouluterveydenhoitaja sekä sosiaalityöntekijät.

Elämä raiteilleen –toimintamalli on otettu käyttöön jo noin 120 kunnassa. Toimintamallin käyttöönotto edellyttää aina kunnan sitoutumista palvelujen organisoimiseen ja toteuttamiseen sekä yhteistyöhön paikallisen sotilasläänin kanssa.

1.2.1. Lastensuojelutilastoja

Lasten ja nuorten hyvinvoinnista keskusteltaessa keskeisiä mittareita hyvinvoinnin tilasta ovat lastensuojelun tilastot kuten esimerkiksi lastensuojeluilmoitusten lukumäärä, huostaanottojen lukumäärä ja perheille annettavan toimeentulotuen lukumäärä.

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärän kasvu ei välttämättä suoraviivaisesti kuvaa lasten ja nuorten pahoinvoinnin kasvua, vaan lukumäärän kasvun taustalla saattaa olla myös viranomaisten ja kuntalaisten aktiivisuuden kasvu. Kenties lastensuojeluilmoitusten tekemisen kynnyks on madaltunut tai valveutuneisuus yleensä noussut. Lasten hyvinvoinnista välittäminen on kasvanut. Myös uuden lastensuojelulain myötä ilmoitusvelvollisuus on noussut uudella tavalla esille. Esimerkiksi vuonna 2011 on tullut paljon sellaisia lastensuojeluilmoituksia, jotka eivät ole aiheuttaneet lastensuojelussa lisätoimia alkukartoituksen jälkeen.

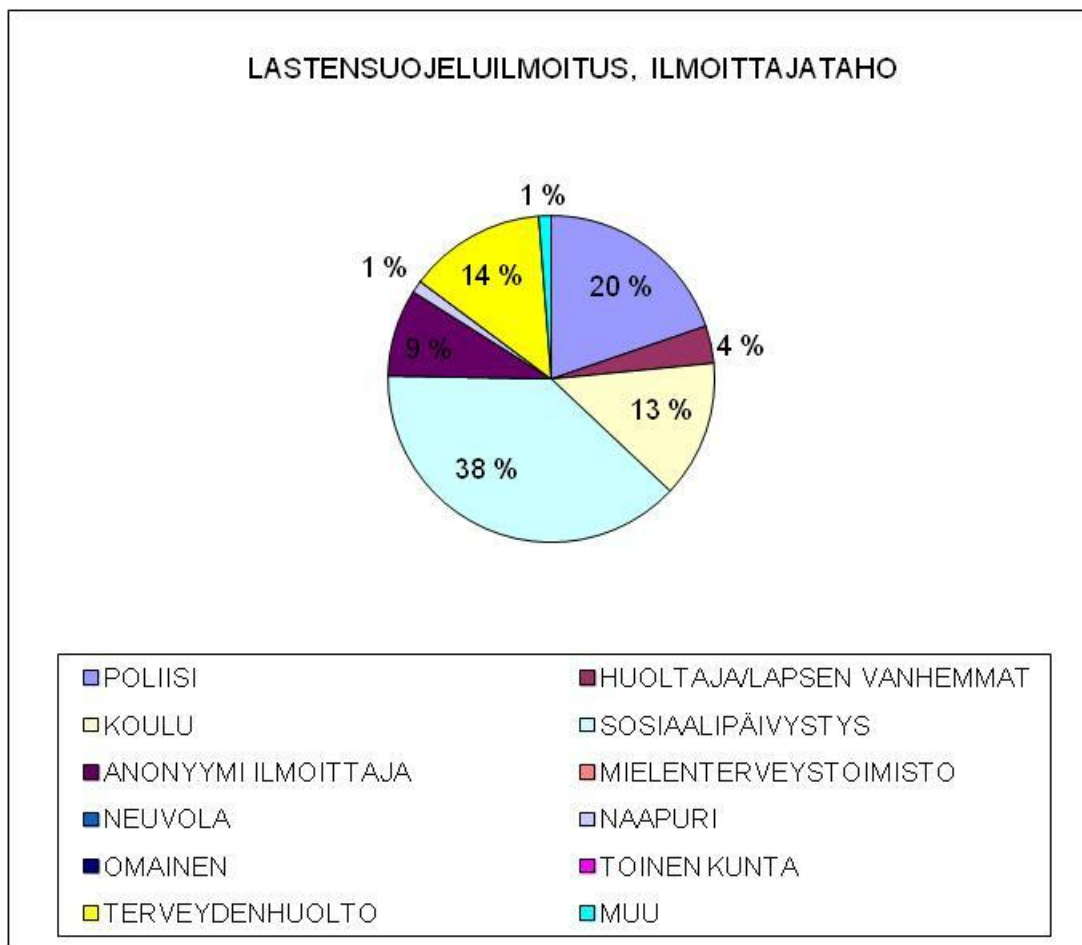
Taulukko 1. Kokemäen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä vuosina 2008 – 2011

Vuosi	2008	2009	2010	2011
Lkm.	98	129	107	137

Vuonna 2010 lastensuojeluilmoituksia tuli eniten sosiaalipäivystykseltä ja poliisilta sekä terveydenhuollosta ja koulusta. Ilmoituksia ei tullut esimerkiksi mielenterveystoimistosta tai neuvolasta. Vuonna 2011 tilanne on samansuuntainen, tosin viime aikoina on tullut paljon ilmoituksia myös anonyymiltä ilmoittajalta.

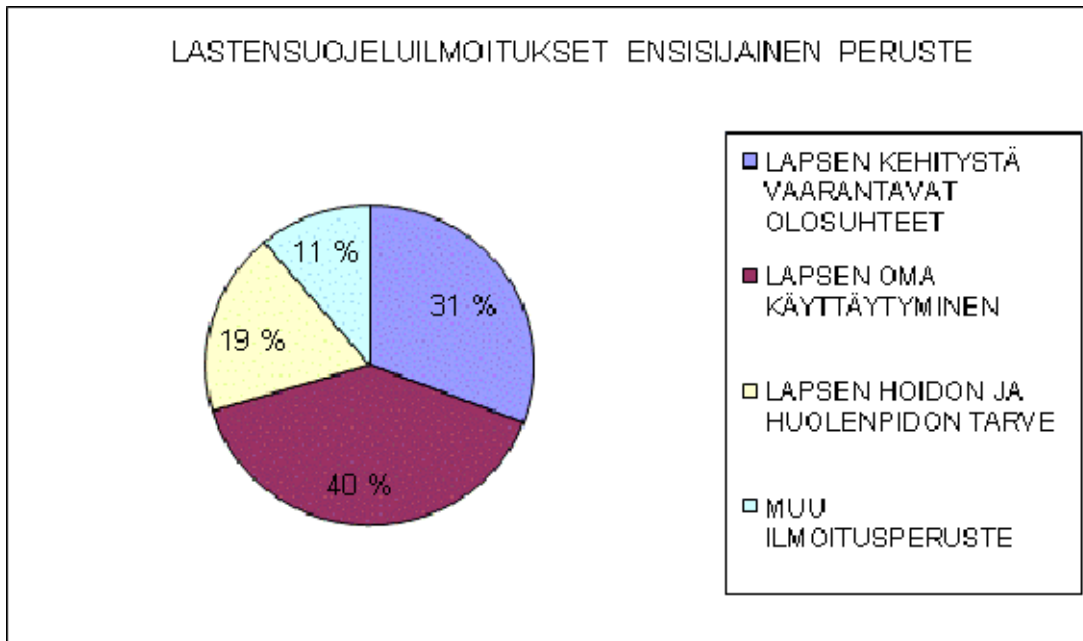
Myös Kokemäen naapurikunnassa Harjavallassa lastensuojelun ilmoituksia (v. 2009) on tullut eniten sosiaalipäivystyksestä tai anonyymin ilmoittajan toimesta. Lastensuojelun ilmoituksia on kuitenkin Harjavallassa tullut Kokemäkeä vähemmän. Esimerkiksi vuonna 2009 tuli Harjavallassa yhteensä 85 ilmoitusta. Myös edellisinä vuosina lastensuojelun ilmoitusten lukumäärä on Harjavallassa ollut samalla tasolla.

Kuva 1. Lastensuojeluilmoitukset Kokemäellä 2010, ilmoittajataho (Kokemäen kaupungin omat tilastot)

Vuonna 2010 lastensuojeluilmoituksia tehtiin ensisijaisesti liittyen lapsen omaan käyttäytymiseen (40 %) tai lapsen kehitystä vaikuttaviin olosuhteisiin (31 %).

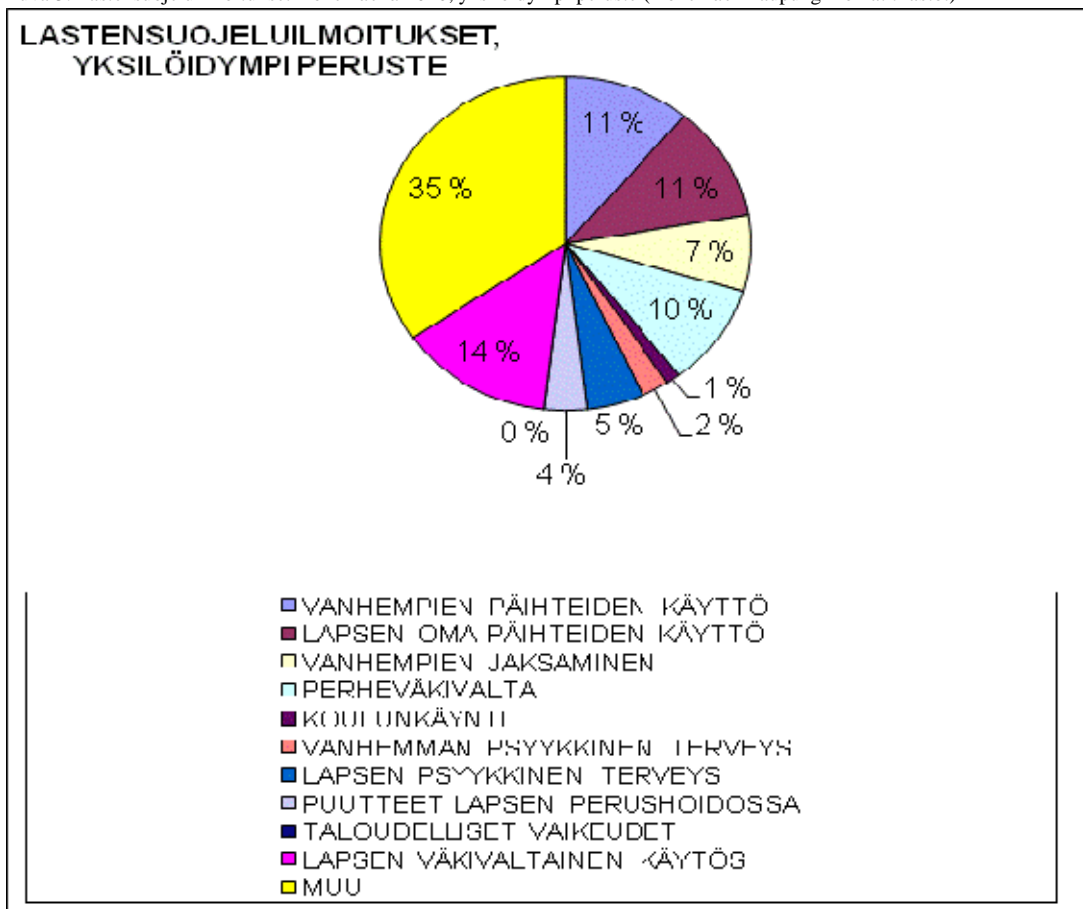
Kuva 2. Lastensuojeluilmoitukset Kokemäellä 2010, ensisijainen peruste (Kokemäen kaupungin omat tilastot)

Yksilöidympi peruste lastensuojeluilmoitusten tekoon on usein ”muu syy”(35 %) joka tarkoittaa että taustalla on useita huolen aiheen syitä eikä vain yhtä selkeää syytä ilmoituksen tekoon voida löytää. Usein ilmoitusten taustalla oli myös lapsen tai vanhempien päihteiden käyttö. Myös Harjavallassa suurin osa lastensuojelun ilmoituksista tehtiin vanhempien päihteiden käytön ja lapsen hoidon laiminlyönnin vuoksi.

Huomattavaa on, että koulunkäynnin ongelmat eivät ole olleet lastensuojeluilmoitusten perusteena muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Kuva 3. Lastensuojeluilmoitukset Kokemäellä 2010, yksilöidympi peruste (Kokemäen kaupungin omat tilastot)

Huostaanotto on lastensuojelun viimesijaisin keino ja sitä ennen tulisi käyttää avohuollon tukitoimien palveluja mahdollisimman pitkälle. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että suhteutettuna asukasmäärään, Kokemäellä on yllättävän paljon kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia. Kuntaprofiilin mukaan (2011, Satakunnan sairaanhoitopiiri) kodin ulkopuolelle sijoitettujen alle 18-vuotiaiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on Kokemäellä huomattavan suuri (153,85). Vastaava luku Eurassa on 92,31 ja Harjavallassa 107,69. Kokemäellä siis sijoitetaan alle 18-vuotiaita kodin ulkopuolelle huomattavasti muuta maata ja Satakuntaa enemmän. Toisaalta on huomioitava samalla että Kokemäen huostaanottojen lukumäärä ei ole viime aikoina kasvanut, vaan se on pysynyt samalla tasolla.

1.2.2. Kouluterveyskysely

Kouluterveyskyselyä on tehty Kokemäellä jo useita vuosia⁴. Kysely tehdään peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaille sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Se tarjoaakin hyvän välineen lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittaamiseksi.

Kokemäen yläluokkalaiset olivat vuoden 2009 kouluterveyskyselyn mukaan kokeneet fyysistä uhkaa ja tehneet toistuvasti rikkeitä yleisemmin kuin kolmena edellisenä kyselyvuotena. Yläluokkalaisilla koulunkäyntiin liittyvä avun puute, koulukiusatuksi joutuminen ja lintsaminen olivat yleisempiä kuin aiemmin. He kokivat terveytensä huonommaksi kuin aiemmin ja heillä oli väsymystä lähes päivittäin. Myönteistä yläluokkalaisten kyselyn tuloksissa oli, että ylipainoisuus oli harvinaisempaa kuin aiemmin. Kouluterveyskyselyn (2009) mukaan Kokemäen yläluokkalaiset valvoivat koulupäiviä edeltävinä iltoina entistä myöhempään ja tupakoivat päivittäin yleisemmin kuin aiemmin 2000-luvulla. Myös laittomien huumeiden kokeilut yleistyivät Kokemäen yläluokkalaisilla. Tuoreen kouluterveyskyselyn 2011 mukaan päivittäinen koettu väsymys ja päivittäinen tupakointi vähentyivät. Myös myöhään valvominen koulupäivinä edeltävinä iltoina vähentyi. Huolenaiheita oli tuoreen kyselyn mukaan esimerkiksi vanhempien työttömyyden lisääntyminen, ylipainoisten lukumäärän kasvaminen ja läheisten alkoholin käytön aiheuttamien ongelmien lisääntyminen.

Vuoden 2009 kouluterveyskyselyn mukaan lukiolaisilla oli koulu-uupumusta enemmän kuin edellisenä kyselyvuotena. Lukiolaisten vanhemmat tiesivät nuorten viikonloppuiltojen viettopaikan nyt paremmin kuin kaksi vuotta sitten ja lukiolaiset olivat kokeneet fyysistä uhkaa vähemmän kuin edellisenä kyselyvuotena. Myös vuoden 2011 kouluterveyskyselyn mukaan huolenaiheita ovat esimerkiksi opiskeluun liittyvien vaikeuksien lisääntyminen, koetun terveydentilan heikkeneminen ja keskivaikean tai vaikean masentuneisuuden lisääntyminen. Seuraavassa on esitelty tiiviisti ilon ja huolen aiheita Kokemäellä vuonna 2009 tehdyn kyselyn sekä tuoreen vuonna 2011 tehdyn kyselyn perusteella (verrattuna edellisen kyselyvuoteen).

Taulukko 2. Kouluterveyskysely 2009 ja 2011, Kokemäki

ILONAIHEET 2009	HUOLENAIHEET 2009
Peruskoulussa -lääkärin toteamat pitkäaikaissairaudet vähenivät kolmesta edellisestä kyselyvuodesta -ylipainoisuus oli harvinaisempaa kuin aiemmin 2000-luvulla -epäterveellisten välipalojen syöminen koulu-aikaan väheni	Peruskoulussa -vanhempien tupakointi yleistyi -vanhempien työttömyys kääntyi kasvuun -vanhempien tietämys nuorten viikonloppuiltojen viettopaikasta heikkeni -fyysisen uhkan kokeminen oli aiempaa yleisempää -toistuva rikkeiden tekeminen oli aiempaa yleisempää -koulun fyysiset työolot ja työilmapiiri heikkenivät -koulutapaturmat yleistyivät -kuulematta jäämisen kokemus koulussa oli yleisempää kuin aiemmin -opiskeluvaikeudet ja koulunkäyntiin liittyvä

⁴ Vuosina 2001, 2003, 2005, 2009 ja 2011

	<p>avun puute olivat yleisempiä kuin aiemmin</p> <ul style="list-style-type: none"> -aiempaa useampi oppilas oli koulukiusattu -lintsaaminen oli yleisempää kuin aiemmin -niiden oppilaiden osuus, jotka eivät pidä koulukäynnistä lainkaan, lisääntyi -koettu terveys oli heikompi kuin aiemmin -useiden oireiden kokeminen päivittäin yleistyi -väsymys lähes päivittäin oli yleisempää -niska- tai hartiakivut viikoittain yleistyivät -päänsärky viikoittain oli aiempaa yleisempää -masentuneisuus ja koulu-uupumus yleistyivät -koululounaan aterianosien syömättä jättäminen yleistyi -hampaiden harjaamisen laiminlyönti yleistyi -koulupäiviä edeltävinä ilmoitan myöhään valvominen yleistyi -tupakointi päivittäin oli aiempaa yleisempää -laittomien huumeiden kokeilu yleistyi -terveystietoon suhtauduttiin entistä kielteisemmin -päihdetietous heikkeni -muuhun kuin koulunkäyntiin liittyvän avun puute lisääntyi -kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin vastaanotoille pääseminen koettiin entistä vaikeammaksi -tyytymättömyys kouluterveydenhuollon toimivuutta kohtaan oli entistä yleisempää
<p>Lukiassa</p> <ul style="list-style-type: none"> -vanhempien työttömyys väheni edelleen -vanhempien tietämys nuorten viikonloppuiltojen viettopaikasta parani -fyysisen uhkan kokeminen väheni -koulun fyysiset työolot koettiin paremmiksi kuin aiemmin 2000-luvulla -ylipainoisuus väheni -epäterveellisten välipalojen syöminen kouluaikaan väheni -suositusten mukainen hampaiden harjaaminen yleistyi -koulupäiviä edeltävinä iltoina myöhään valvominen väheni -humalajuominen väheni -terveystieto koettiin aiempaa kiinnostavammaksi oppiaineeksi 	<p>Lukiassa</p> <ul style="list-style-type: none"> -koulu-uupumus yleistyi -kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin vastaanotoille pääseminen koettiin entistä vaikeammaksi ja vaikeammaksi kuin maakunnassa keskimäärin -tyytymättömyys opiskeluterveydenhuollon toimivuutta kohtaan oli entistä yleisempää

Kouluterveyskysely 2011 tiedoissa ilon- ja huolenaiheet verrattuna edelliseen kyselyvuoteen (2009) ovat seuraavanlaiset:

ILONAIHEET 2011	HUOLENAIHEET 2011
<p>Peruskoulussa</p> <p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -vanhemmat tiesivät paremmin lapsensa viikonloppuiltojen viettopaikan -keskusteluvaikkeudet vanhempien kanssa vähentyivät -perheen yhteinen ateriointi iltaisin lisääntyi -läheiset ystävyysuhteet yleistyivät -fyysistä uhkaa koettiin vähemmän -opiskeluun liittyvät vaikeudet vähentyivät -koulukiusatuksi joutuminen vähentyi -lintsaaminen vähentyi -tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin lisääntyi -koettu terveydentila parani -useiden oireiden kokeminen päivittäin vähentyi -päivittäinen koettu väsymys vähentyi -keskivaikea tai vaikea masentuneisuus vähentyi -aamupalan syöminen arkisin lisääntyi -myöhään valvominen koulupäiviä edeltävinä iltoina vähentyi -päivittäinen tupakointi vähentyi 	<p>Peruskoulussa</p> <p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -vanhempien työttömyys lisääntyi -läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat lisääntyivät -koulun fyysiset työolot koettiin puutteellisemmiksi -ylipainoisia oli enemmän
<p>Lukiassa</p> <p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Raportissa käytettyjen kriteerien perusteella ei löytynyt merkittäviä ilonaiheita. 	<p>Lukiassa</p> <p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -koulun fyysiset työolot koettiin puutteellisemmiksi -opiskeluun liittyvät vaikeudet lisääntyivät -koettu terveydentila heikkeni -keskivaikea tai vaikea masentuneisuus lisääntyi -aamupalan syöminen arkisin vähentyi -myöhään valvominen koulupäiviä edeltävinä iltoina yleistyi

Huomattavaa on, että tuoreen kyselyn tulosten näkökulmasta Kokemäen peruskoululaisten osalta ilonaiheita on huomattavasti enemmän kuin huolenaiheita. Vastaavasti lukiolaisilla ilonaiheita ei edelliseen kyselyvuoteen verrattuna löytynyt ja huolenaiheita ilmeni yhä jonkin verran.

2.2. Kokemäen lasten ja nuorten palvelujen tarjonta

Kokemäen lasten ja nuorten palvelujen tarjonta voidaan hyvinvoinnin näkökulmasta karkeasti jakaa kahteen palvelutasoon. Ensimmäinen taso on ennalta ehkäisevä taso, jossa palvelut tukevat lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä ja ongelmia pyritään välttämään.

Toinen taso on korjaava taso, jossa lapsen tai nuoren kasvussa tai kehityksessä on ilmennyt jo joitakin ongelmia, joihin tukevilla palveluilla ei enää voida puuttua. Korjaavassa tasossa pyritään korjaamaan jo syntyneet ongelmat ja samalla estämään uusien syntymistä. Korjaavassa tasossa on siis myös ennalta ehkäisevien palvelujen elementtejä. Nämä kaksi palvelujen tasoa eivät siis käytännön työssä toimi toisistaan erillään.

Kokemäellä korjaavia palveluja tuottavia toimijoita on selkeästi vähemmän kuin kasvua ja kehitystä tukevia tuottavia palveluja. Pääpaino Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointipalveluissa on siis ennaltaehkäisemisessä. Taloudellisesti tarkastellen korjaava työ kuitenkin vie selkeästi enemmän euroja kuin kasvua ja kehitystä tukeva työ. Esimerkiksi yksi hoitopäivä nuorisopsykiatrian kuntoutumisyksikössä maksaa noin 240 euroa tai yksi hoitopäivä nuorisopsykiatrian osastolla noin 760 euroa. Kasvua ja kehitystä tukevalla työllä voidaan siis säästää vaikkapa viikon nuorisopsykiatrinen osastohoito eli yhteensä noin 5320 euroa. Tietenkään kaikissa tilanteissa ennaltaehkäisevä työ ei ole enää yksilönkään kannalta toimivaa ja osastohoito saattaa olla ainoa vaihtoehto. Varsinkin viime aikoina lastensuojelussa on huomattavissa lasten ja nuorten moniongelmaisuus. Yhteistyötä tehdään lastensuojelussa runsaasti kehitysvammaapuolen sekä psykiatrian kanssa. Myös tällainen moniongelmaisuus lisää taloudellisia paineita, sillä hoitopäiväkustannukset saattavat nousta silloin jopa tuhanteen euroon.

2.2.1. Ennalta ehkäisevät, kasvua ja kehitystä tukevat palvelut

Huhtikuussa 15.4. kerättiin Kokemäen perhekahvilassa (MLL) palautetta kokemäkeläisiltä äideiltä hyvinvointipalveluiden kehittämiseen liittyen. Haastattelijoina olivat projektipäällikkö Riitta Hirsikoski Oppi-Apajasta Sataedusta sekä kehittäjäpsykologi Johanna Havia A-klinikkasäätiöltä, Länsi 2012 -kehittämishankkeesta. Tässä muutamia mainintoja, miten kokemäkeläiset äidit määrittelisivät ennaltaehkäisevän työn:

”Oisko joku sellanen et näytettäis videoilta millainen tulee kun käyttää päihteitä.”

”Näkis mihin se huumeiden käyttö vie.”

”Miltä näyttää alkoholistin tai huumeidenkäyttäjän sisäelimet, se oli järkyttävä tilanne, alkaa oikeesti miettiä.”

Yleisesti ennaltaehkäisevä työ nähtiin positiivisena. Esimerkiksi koululaisten kohdalla pienet luokkakoot koettiin tärkeäksi. Myös päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmia pidettiin hyvinä esimerkkeinä ennaltaehkäisevästä työstä, oli hyvä nähdä eri osapuolten (vanhempien ja päiväkodin) mielipiteet. Siinä puututtiin positiivisin ottein kaikkiin lapsen kehitysalueisiin.

Pitkälti Kokemäen ennalta ehkäisevät palvelut ovatkin juuri tämän kaltaista esitteiden ja opetusvideoiden avulla tehtävää valistustyötä sekä esimerkiksi päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelmien avulla tehtävää kasvatustyötä. Ennaltaehkäisevä työssä neuvonta ja

ohjaaminen ovat keskeisessä roolissa. Työtä tehdään usein yhdessä perheen kanssa, yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

Kokemäkeläisiltä äideiltä tiedusteltiin myös mitkä asiat tukevat perheiden hyvinvointia. Tässä muutamia poimintoja haastatteluaineistosta:

”Neuvolapalvelut.”

”Kyl mul on ainakin tää kahvila ku mä löysin tän ja sit seurakunnan perhekerho, nää on henkireikä kun on varttuneemmalla iällä saanut lapsia, torstaisin on aina muskari, nyt on äiti mukana mut myöhemmin sit lapsi menee yksin ja äiti saa omaa aikaa.”

”Seurakunta järjestää eniten kaikkea lapsiperheille.”

”Jos olis niitä lapsenvahteja saatavana, mut ku ei MLL:lläkään ole enää niitä, jos ei ole isovanhempia lähellä.”

”Olis kiva jos johonkin tarvis mennä niin sais lapset johonkin.”

”Ensi kertaa äidiksi -ryhmä, seurakunnan järjestämänä, se oli just se et samassa tilanteessa olevia ja ensimmäinen lapsi kaikille, siellä puhuttiin just niitä asioita, se oli kyl hyvä.”

”Uusi leikkikenttä on tosi tärkeä, näkee muita lapsia ja aikuisia.”

Karkeasti voidaan siis todeta, että kasvua ja kehitystä tukevien palvelujen tuottavien toimijoiden kenttä on kirjava. Seurakunta on keskeinen toimija Kokemäellä, mutta myös esimerkiksi kaupungin viheralueet, puistot ja leikkikentät voidaan laajasti nähdä lasten ja nuorten kehitystä tukeviksi palveluiksi.

Ennaltaehkäiseviä, kasvua tukevia palveluja ovat Kokemäellä mm. lasten ja nuorten työntekijä, kouluterveydenhuolto, sosiaalipalvelujen lastensuojelu, seurakunta, vapaa-aikatoimi ja nuorisotyö, sosiaalipalvelujen perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, Kokemäen perhe- ja päihdekliniikka, oppilashuolto ja koulu, päiväkotit ja varhaiskasvatus, Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö, yhdistykset, seurakunta sekä erilaiset hankkeet ja projektit, poliisi sekä äitiysneuvola ja lastenneuvola.

Kokemäellä on päivähoitolapsia yhteensä 274 (toukokuu 2011). Perhepäivähoitajia on 17, joista kahdella hoitajalla on nk. parihoitaja (eli yht.19). Perhepäivähoidossa on yhteensä 67. Päiväkodeissa lapsia on 163 jakautuen seuraavasti:

Peipohjan päiväkotit (3 osastoa)	69 lasta
Tulkkilan päiväkotit (2 osastoa)	51 lasta
Tenavatupa	20 lasta
Kauvatsan päiväkotit	19 lasta
Korkeaojan ryhmäpäiväkotit	4 lasta

Lisäksi päivähoitolapsia on esiopetuksen ulkopuolisessa hoidossa kouluilla 44.

Kokemäellä toimii sivistystoimen sekä perusturvatoimen yhteinen lasten ja nuorten työntekijä. Hänen toimipisteensä on Kokemäen yhteiskoululla. Pitkälti työntekijän työnkuva vastaa koulukuraattorin työtehtäviä. Lasten ja nuorten työntekijä on tärkeä linkki koulun ja sosiaalitoimen

välillä. Hän on myös tärkeä linkki lasten vanhempiin. Lasten ja nuorten työntekijä on myös osa lastensuojelun työntekijöiden tiimiä ja osallistuu vähintään kerran kuukaudessa yhteisiin palavereihin. Pääosa työntekijän työstä on ennaltaehkäisevää työtä, mutta hän tekee tiiviissä yhteistyössä lastensuojelun kanssa myös korjaavaa työtä. Lasten ja nuorten työntekijä kuuluu myös oppilashuoltotyöryhmään.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on myös keskeinen lasten ja nuorten hyvinvoinnin palveluja tuottava taho. Kouluterveyskyselyn sekä oppilaille säännöllisin väliajoin tehtävien tarkastusten kautta saadaan tietoa Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta. Peruskoulun oppilaille järjestetään terveystarkastus jokaisella vuosiluokalla. Ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella luokalla tarkastukset ovat laajoja. Laajoihin terveystarkastuksiin sisältyy lapsen tai nuoren terveydentilan arvion lisäksi lääkärin ja terveydenhoitajan yhdessä lapsen, nuoren ja hänen huoltajiensa kanssa tekemä koko perheen hyvinvoinnin arvio. Huoltajien suostumuksella arvio voidaan tarvittaessa tehdä moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen. Lukion ja toisen asteen ammattioppilaitoksen opiskelijalle tehdään terveydenhoitajan tarkastus ensimmäisenä opiskeluvuonna. Opiskelijoiden lääkärintarkastus tehdään joko ensimmäisenä tai toisena lukuvuonna. Nuorten terveydentilaa seurataan myös THL:n kouluterveyskyselyn avulla, joka suunnataan peruskouluissa 8. ja 9.luokille ja lukiossa 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Kysely tehdään Kokemäellä aina parittomina vuosina. Kouluterveydenhoitaja on myös oppilashuoltotyöryhmän jäsen.

Lastensuojelun perhetyötä tehdään perheissä, joilla on lastensuojelun asiakkuus. Asiakkuus on syntynyt lastensuojelullisen huolen vuoksi. Perhetyö on tavoitteellista, suunnitelmallista ja ohjattua työskentelyä lapsiperheessä. Työn sisältö ja toimintatapojen muodot ovat kirjavia. Palvelujen kokonaisuus on jokaiselle perheelle asiakassuunnitelman mukaista. Tuetaan vanhemmuutta ja vanhempana jaksamisessa. Perhetyössä toimitaan koko perheen kanssa, mutta se voi myös kohdistua lapseen tai nuoreen. Lisäksi perhetyöllä autetaan ja tuetaan lapsiperheitä löytämään uusia näkökulmia ja toimintatapoja arjen käytännössä selviytymiseen.

Tärkeää on, että perheet saavat tarvittaessa tukea ja apua siinä vaiheessa kun heillä vielä on toimintamahdollisuuksia. Perhetyö voi olla lyhytaikaista tai tarvittaessa pidempiaikaista, kunnes perheen omat voimavarat ovat käytössä. Perhetyön tavoitteiden toteutumista ja palvelun tarkoituksen mukaisuutta tarkistetaan prosessin edetessä ja muutetaan tarvittaessa.

Kokemäellä on tällä hetkellä yksi lastensuojelun perhetyöntekijä sekä yksi perhetyötä tekevä kodinhoitaja. Lastensuojelun perhetyöntekijällä on noin 10 perhettä ja kodinhoitajalla noin 11 perhettä. Lastensuojelun perhetyöntekijä osallistuu tarvittaessa myös lastensuojelullisiin tehtäviin sosiaalityöntekijän työparina. Perhetyöntekijä on jatkuvassa yhteistyössä perheestä vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Kokemäen seurakunta tuottaa runsaasti ennalta ehkäiseviä palveluja. Toimintamuotoja ovat esimerkiksi kotikäynnit, keskustelut, taloudellinen avustus tai vertaistukitapaamiset. Seurakunnalla on erikseen nimetyt työntekijät lapsille ja nuorille. Seurakunnan työntekijä on viikoittain tavattavissa myös yläkoululla ja tiedottaa siellä esimerkiksi rippikoulun mahdollisuudesta.

Vapaa-aikatoimi tarjoaa Kokemäen lapsille ja nuorille paljon toimintaa. Vapaa-aikatoimen toimintaa on esitelty luvussa 1.2. Lisäksi nuorisotyön puolella aloitellaan etsivää nuorisotyötä, joka tulee tarjoamaan sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa palvelua. Etsivästä nuorisotyöstä on kerrottu enemmän luvussa 4.4.

Nuorten työpajatoiminta kuuluu hallinnollisesti Kokemäen perusturvatoimeen, mutta sijaitsee samassa tilassa vapaa-aikatoimen nuorisotalolla (Tulkkilan nuokkari). Nuorisotalo on auki maanantaista torstaihin kello 14-20.00 ja (parillisina viikkoina) perjantaisin kello 18-22.30. Sinne ovat tervetulleita kaikki 13-17-vuotiaat nuoret. Nuorten työpaja tarjoaa 17-25-vuotiaille nuorille kuuden kuukauden mittaisen työsuhteen tai harjoittelupaikan. Tavoitteena on, että nuori voisi kehittää ammattitaitoaan ja luoda paremmat mahdollisuudet työelämään sijoittumiselle. Pajalle hakeudutaan työvoimatoimiston kautta. Työpajalla työskentelee nuorten lisäksi myös esimerkiksi kuntouttavassa työtoiminnassa olevia aikuisia ja työpaja onkin painottunut enemmän ympäristön- ja kiinteistön huoltotöihin johtuen työpajan tilasta. Tilat ovat pienet ja kaipaavat kunnostusta. Työtilojen puutteesta johtuen kaikkia työtilauksia ei aina voida vastaanottaa, eikä työpajalle mahdu kerralla niin montaa nuorta kuin olisi työvoimatoimen puolelta tarjolla.

Muita ennaltaehkäisevää, kasvua ja kehitystä tukevaa palvelua tarjoavat Kokemäellä esimerkiksi poliisi, Kokemäen perhe- ja päihdekliniikka, erilaiset yhdistykset, seurakunnat sekä erilaiset hankkeet ja projektit sekä Satakunnan lastensuojelun kehittämisyksikkö.

Eräs keskeinen kasvua ja kehitystä tukeva palvelu on neuvola. Äitiys- ja lastenneuvolat palvelevat lasta odottavien ja alle kouluikäisten lasten perheitä. Neuvolassa seurataan raskauden etenemistä, äidin ja tulevan vauvan terveyttä sekä lapsen kasvua ja kehitystä. Neuvolan tehtävänä on myös sairauksien ennaltaehkäisy ja varhainen toteaminen. Terveystarkastaja ja lääkäri toimivat neuvolassa yhteistyössä ja tarvittaessa ohjaavat perhettä käyttämään muitakin palveluja.

Äiti on äitiysneuvolan asiakas raskauden alusta aina synnytyksen jälkeiseen jälkitarkastukseen asti. Raskausaikana terveystarkastajalla käyntejä on 10-12 kertaa ja lääkärin vastaanotolla 2-3 kertaa. Kaikilla äideillä on mahdollisuus päästä kaksi kertaa UÄ-tutkimukseen Satakunnan keskussairaalaan. Synnytyksen jälkeen terveystarkastaja tekee kotikäynnin yleensä kaksi kertaa ja lapsi siirtyy lastenneuvolan asiakkaaksi 2 viikon iässä.

Lastenneuvolan määräaikaista terveystarkastuksia terveystarkastajat tekevät 14-16 kertaa ennen kouluikää ja lääkäri 4-5 kertaa. Tarkastuksiin liittyvät kasvun ja kehityksen seurantatutkimukset, rokotukset sekä terveystarkastus ja keskustelut. Kotikäyntejä tehdään vastasyntyneiden ja 3-vuotiaiden tarkastusten yhteydessä. Äitiys- ja lastenneuvolassa osa määräaikaista terveystarkastuksista tehdään laajoina. Laajat tarkastukset ovat monipuolisia syvennettyjä tarkastuksia, jolloin tarkastellaan koko perheen hyvinvointia ja elämäntilannetta järjestelmällisesti ja perusteellisesti. Äitiysneuvolassa tarkastuksiin kuuluvan sikiön ja äidin terveydentilan tutkimisen lisäksi laajassa terveystarkastuksessa mm. ennakoitua vauvan syntymää, keskustellaan muuttuvan perhetilanteen herättämistä odotuksista ja mahdollisista peloista kummankin vanhemman ja lasten näkökulmasta. Lastenneuvolassa laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien haastattelu ja koko perheen hyvinvoinnin selvittäminen niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta.

Kokemäellä on perusopetuksen puolella (luokat 1-6) kuusi koulua: Korkeaojan, Lähtenmäen, Peipohjan, Risten, Tulkkilan ja Tuomaalan koulu. Näistä oppilaitoksista siirrytään Kokemäen yhteiskouluun. Samassa rakennuksessa sijaitsee myös Kokemäen lukio. Kokemäellä oppilashuoltoa ja oppilashuoltoryhmien toimintaa valvoo kouluissa moniammatillinen oppilashuollon ohjausryhmä, jossa on myös huoltajien edustus. Ohjausryhmää valvoo rehtori. Vastaavasti myös varhaiskasvatuksen puolella on ohjausryhmänä kunnallinen tukiryhmä. Kokemäellä on laadittu

vuonna 2007 oppilashuollon strategia ja vuonna 2011 oppilashuollon suunnitelma, jotka ohjaavat toimintaa. Niissä todetaan mm. että lapsen ja nuorten ongelmatilanteessa ensisijainen puuttuja on aina oma opettaja, varhaiskasvatuksen työntekijä tai vastaava ja sen jälkeen toissijaisesti joku muu yksikön henkilökuntaan kuuluva henkilö, joka on oppilaan kanssa koulu- tai hoitoaikana tekemisissä. Oppilashuoltoryhmä tai tukiryhmä tarjoaa eri alojen asiantuntemusta, niin että nuoren tilanne tulee huomioiduksi kokonaisvaltaisesti. Oppilashuollon suunnitelmassa on kerrottu myös yksityiskohtaisemmin mm. lastensuojeluilmoituksen tekemisestä.

Kokemäellä on laadittu yhteistyössä poliisiviranomaisten kanssa ohjeistus koulujen väkivalta ja uhkatilanteisiin. Kaupungin kiusaamisen ja häirinnän vastainen toimintaohje perustuu KiVa Koulu -ohjelmaan⁵. KiVa Koulu ei ole käytössä ihan kaikissa Kokemäen kouluissa, vaan osalla on oma ohjelma. Ohjelma on helposti sovellettavissa myös päivähoitoon ja toiselle asteelle. KiVa Koulu -ohjelmaan kuuluu oman koulun tilannekartoitus joka kevät. Sen avulla koulu saa tietoa tilanteestaan. Tavoitteena on lisätä kaikkien oppilaiden tietoisuutta ryhmän merkityksestä kiusaamisessa ja sen lopettamisesta. Näitä asioita käsitellään lukuvuoden aikana pidettävillä luokanvalvojien tunneilla ohjelmaan kuuluvan materiaalin pohjalta. KiVa Koulu -materiaaliin kuuluu mm. julisteita sekä välituntivalvojien käyttämiä KiVa Koulu -logolla varustettua huomioliiviä parantamaan valvojien näkyvyyttä.

Vanhempainyhdistykset ovat kolmella koululla; Tulkkilan, Peipohjan ja Risten kouluilla. Vanhempainyhdistys toimii myös yläkoululla.

Toisen asteen oppilaitoksia on Kokemäellä lukion lisäksi kaksi: Satakunnan ammattiopisto (Sataedu) sekä Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto (Sasky). Sekä Sataedussa että Saksyssa on meneillään erilaisia hankkeita ja projekteja liittyen nuorten hyvinvointiin ja opiskelun tukemiseen. Toisen asteen oppilaitosten mukaan opintojen keskeyttämisen tilannetta seurataan aktiivisesti ja tällä hetkellä tilanne ei sen osalta ole hälyttävä (huhtikuu 2011).

2.2.2. Korjaavat palvelut

Lasten ja nuorten hyvinvointipalveluiden korjaavissa palveluissa toimijoita ovat mm. lasten ja nuorten työntekijä, Kokemäen perhe- ja päihdekliniikka, sosiaalipalvelujen lastensuojelu ja perhetyö, kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmä, poliisi ja sosiaalipäivystys sekä psykiatrinen hoito.

Lasten ja nuorten työntekijä on osa perusturvan lastensuojelun tiimiä ja tekee lastensuojeluilmoitusten johdosta myös korjaavaa työtä esimerkiksi päihdenuorten osalta. Keskeinen toimija korjaavien palveluiden tuottamisessa Kokemäellä on Kokemäen perhe- ja päihdekliniikka. Kliinikka on ollut aktiivisesti tuottamassa myös erilaisia projekteja ja hankkeita Kokemäelle. Kliinikasta ja sen toiminasta on kerrottu enemmän luvussa 1.2.

Keskeisin toimija korjaavissa palveluissa on kunnan lastensuojelu. Kokemäen sosiaalitoimistossa tehdään yhdennettyä sosiaalityötä siten, että kolme sosiaalityöntekijää tekevät sekä lastensuojelua että aikuissosiaalityötä (toimeentulotukea). Asiakkaat ohjautuvat sosiaalityöntekijöille kirjainjaon perusteella, asiakkaan sukunimen alkukirjaimen mukaisesti. Lisäksi lastensuojelun tiimiin kuuluvat sosiaalityönjohtaja, palvelusihteeri, perhetyöntekijä, lasten ja nuorten työntekijä sekä kotipalvelun

⁵ KiVa Koulu -ohjelma on Opetusministeriön rahoituksella Turun yliopistossa kehitetty toimintamalli koulukiusaamisen vähentämiseksi. KiVa-lyhenne muodostuu sanoista Kiusaamisen Vastainen tai Kiusaamista vastustava.

perhetyöntekijä. Keskeisellä sijalla lastensuojelutyössä ovat lastensuojeluilmoitukset, mutta lastensuojelun asiakkaaksi voi tulla muutakin kautta.

Kokemäellä lastensuojeluilmoitukset käsitellään viikoittain kokoontuvassa lastensuojelun palaverissa, jossa sovitaan työmenetelmistä ja työnjaosta. Palavereja ohjaa sosiaalityön johtaja. Laissa on määritelty lastensuojeluilmoitusten käsittelyajat sekä asiakaskartoituksen aikataulut, joten lastensuojelutyö on lakisääteisesti tarkasti ohjattua toimintaa. Huostaanotto on aina lastensuojelun viimesijainen toimenpide. Sitä ennen on perheen tukemiseksi pääosin aina käytetty lastensuojelun avohuollon tukitoimia.

Lasten sijaishuolto on huostaanotetun lapsen tai nuoren hoidon ja kasvatuksen järjestämistä sijaisperheessä, perhekodissa tai laitoshoidossa. Sijaishuollossa lapsille ja nuorille annetaan turvaa ja välittämistä sekä autetaan lasten vanhempia heidän kasvatustehtävissään. Perhetyötä ja kotipalvelun perhetyötä voidaan käyttää asiakassuunnitelman mukaisesti myös lastensuojelun sijaishuollon tukitoimina. Tukitoimina voidaan käyttää silloin tilanteesta riippuen lähes samoja tukimuotoja kuin avohuollossakin, niitä järjestetään lapselle samaa aikaa kun hän on sijoitettuna perhe- tai laitoshoidon.

Lastensuojelun jälkihuolto tulee järjestää sijaishuollon päättymisen jälkeen tai avohuollon tukitoimena tapahtumaan sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja on kohdistunut lapseen yksin. Nuorelle voidaan järjestää jälkihuoltoa, vaikka häntä ei ole aiemmin sijoitettu kodin ulkopuolelle tai sijoitus olisi kestänyt alle puoli vuotta. Näin voidaan tukea nuorta itsenäistymisessä, vaikka ehdotonta jälkihuoltovelvollisuutta ei olisikaan. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava, että lapselle laaditaan jälkihuoltosuunnitelma. Jälkihuollon palvelut rakennetaan aina lapsen tai nuoren yksilöllisen tarpeen mukaan ja suunnitelmallisessa yhteistyössä viranomaisten kanssa. Jälkihuollonpalveluja voi olla esimerkiksi psykososiaalisen tuen antaminen, arjessa selviytymisen ja itsenäisen elämän taitoihin, apua omien voimavarojen löytämiseksi ja tulevaisuuden suunnitteluun, apua asunnon hankkimiseksi, tukea harrastuksiin, mahdollisuus osallistua vertaistukiryhmään, taloudellista tukea nuoren asumiseen, koulutukseen sekä ohjausta suunnitelmalliseen rahankäyttöön.

Poliisin ja sosiaalipäivystys tekevät lähes yksinomaan korjaavaa työtä. Niiden toiminnasta on kerrottu enemmän seuraavassa luvussa (kpl 3.).

Lasten ja nuorten psykiatrinen hoito on korjaavaa palvelua. Sitä järjestetään Satakunnan keskussairaalassa Porissa tai Harjavallan sairaalassa. Poliklinikalle hakeudutaan lähetteellä. Vanhemmat/hoitajat ja muu perhe ovat mukana tutkimus- ja hoitoprosessissa alusta loppuun. Yleisimpiä tutkimukseen tulon syitä ovat esimerkiksi itsetuhoisuus, aggressiivisuus ja masennus.

Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymän (KSTH ky) alueella toimii asiakasyhteistyöryhmä 15-23-vuotiaille nuorille. KSTH ky:n ryhmään kuuluu sosiaali- ja terveystoimi, opetustoimi, Kela ja työvoimahallinto sekä tarvittaessa erikoissairaanhoito. Ryhmään voidaan tarvittaessa kutsua myös muita tahoja. Toimintaa ohjaa laki kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä (497/2003). Ryhmän tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja auttaa nuorta saamaan hänen tarvitsemansa palvelut. Ryhmä esimerkiksi käsittelee yksittäisen nuoren asioita, arvioi kohderyhmän tilannetta, sopii yhdessä järjestettävistä palveluista ja vastuujaoista niiden toteuttamiseksi, kehittää ja tekee aloitteita. Ryhmän asiakkaaksi tullaan jonkun nuoren asioita hoitavan viranomais- tai yhteistyötahon kautta lähetteellä. Lähettävä taho laatii lähetteen yhdessä nuoren kanssa ja nuori antaa kirjallisen suostumuksena asiansa käsittelyyn. Nuori voi myös

itse halutessaan osallistua asiansa käsittelyyn, samoin hänen huoltajansa tai läheisensä, mikäli siitä on nuoren suostumus kirjallisena.

Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin korjaavia palveluita tarkasteltaessa on huomioitavaa, että vaikka erilaisia hankkeita ja projekteja on vuosien varrella ollut hyvinkin runsaasti, ei korjaavien palveluiden tarve ole kuitenkaan vähentynyt. Kokemäellä olisikin tarvetta arvioida millaisista toimenpiteistä on todellisuudessa ollut hyötyä ja siten ennaltaehkäisevä vaikutus lasten ja nuorten pahoinvointiin.

3. Seudullinen yhteistyö

Seudullista yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin osalta ei systemaattisesti ole tehty, mutta erilaisia hankkeita ja projekteja on vuosien kuluessa toteutettu. Siitä tällä hetkellä erinomaisena esimerkkinä Keski-Satakunnan ja Pyhäjärvisuodun pilotti (kerrottu enemmän luvussa 4.4).

Lasten ja nuorten ongelmat ja palvelujen tarpeet eivät noudata kuntarajoja, vaan usein naapurikunnissa palvelujen tarve on samansuuntainen. Valtion taholta on Suomen kuntia ohjattu yhdistämään palvelurakennetta ja Keski-Satakunnankin alueella on Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymä (Kokemäki, Harjavalta, Nakkila, Eura, Eurajoki), jolle viime aikoina on siirretty kuntien palvelua. Esimerkiksi lastenvalvojan palvelu on keskitetty tälle kuntayhtymälle. Tulevaisuuden haasteena onkin, miten tarjoamme nykyisillä taloudellisilla resursseilla Kokemäen lapsille ja nuorille tarvittavia palveluja. Seudullinen yhteistyö voisi tässäkin haasteellisessa tilanteessa tarjota yhden vaihtoehdon palvelun tuottamisen välineeksi.

Satakunnan sosiaalipäivystys on osa lastensuojelun vastuualuetta ja se toimii maakunnallisena palveluna Satakunnassa. Se vastaa virka-ajan ulkopuolella kiireellisten⁶ sosiaalipalveluiden järjestämisestä. Sosiaalipäivystys tarkoittaa käytännössä Porin pääpoliisiasemalla sekä Satakunnan keskussairaalan yhteispäivystyksessä työskentelevää viranomaisvaltuudet omaavaa sosiaalityöntekijää. Hänet tavoittaa Hätäkeskuksen numeron 112 sekä viranomaisille tiedotetun tavoitettavuusnumeron kautta. Tällainen kiireellinen sosiaalialan ammattilaisen antama apu on tarkoitettu toiminta-alueen asukkaille tai alueella oleskeleville henkilöille.

Myös **Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö** on osa Satakunnan maakunnallista lastensuojelun rakennetta. Se edistää tasavertaisten lastensuojelupalveluiden Satakunnassa. Lastensuojelun kehittämissyksikön rakentamiseksi pysyväksi toimintamuodoksi maakuntaan ovat sitoutuneet kaikki Satakunnan 22 kuntaa. Maakunnallinen, kuntarahoitteinen kehittämissyksikkö aloitti toimintansa 1.1.2009. Lastensuojelun kehittämissyksikön hallinnoijana toimii Porin kaupungin perusturvakeskus. Hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä ovat Satakunnan kuntien lastensuojelutyötä tekevät työntekijät. Kehittämissyksikkö on maakunnallinen ja sen työntekijät vastaavat maakunnallisen lastensuojelun kehittämisen ja laadun turvaamisen tarpeeseen. Sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos Oy:llä on tiivis rooli kehittämissyksikön toiminnan tukemisessa.

Kehittämissyksikön kehittämistyö kohdistuu koko lastensuojelunprosessin kehittämiseen Satakunnassa (LsL § 7, 8 ja 11). Kehittämissyksikkö organisoii ja tekee yhteistyötä alueellisten toimijoiden kanssa tarpeesta nousevien palveluiden järjestämiseksi ja tiedottaa ajankohtaisista lasten hyvinvointiin liittyvistä asioista. Se seuraa maakunnallisesti lasten hyvinvoinnin tilaa ja valtakunnallisesti lastensuojelun kehityssuuntia.

Kehittämissyksikön palveluja ovat mm. avohuollon konsultaatio ja sijaishuollon konsultointi. Avohuollon konsultaatio tarkoittaa esimerkiksi tukiperheiden rekrytointia, koulutusta, lastensuojelun tarpeen selvityksen mentorointia, perhetyön kehittämistä, asiakkaiden vertaisryhmätoiminnan kehittämistä ja organisointia. Sijaishuollon konsultointi tarkoittaa mm.

⁶ Kiireellistä sosiaalipalvelua tarvitaan esimerkiksi tilanteissa, jossa lapsi jää ilman asianmukaista huolenpitoa tai lasta uhkaa jokin vaaratilanne. Silloin vaaditaan nopeita toimenpiteitä, eikä asiaa voida jäädä odottamaan seuraavaan päivään tai viikonlopun yli ilman vakavia seurauksia.

sijaishuoltopankin ylläpitoa, sijaisperheiden rekrytointia ja valmennusta, perhesijoitusprosessin työstämistä yhdessä kunnan työntekijöiden kanssa tai työpariapua sijaishuollon kysymyksissä.

Kehittämisyksikkö tekee myös ohjaus- ja valvontakäyntejä (lastensuojelulaitoksiin) yhdessä sijaintikunnan työntekijän kanssa. Kehittämisyksikkö on tehnyt useita ohjeita ja oppaita maakunnan kuntien lastensuojelun välineeksi mm. ohjeet lapsen pahoinpitelyn epäilyksi, ohjeet lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyksi, laitosarviointiin ja kriisiperhesijoitusmallin. Kehittämisyksikön tiloissa kokoontuu myös lastensuojelun asiantuntijaryhmä (LsL § 14), josta satakuntalaisilla lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä on mahdollisuus saada neuvontaa haasteellisiin asiakastapauksiin. Kehittämisyksikön tehtäväkenttä on siten varsin laaja. Kehittämisyksikön rooli myös käsillä olevassa Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman työstämisessä on ollut keskeinen.

4. Kokemäen lasten ja nuorten tulevaisuus

4.1. Kasvattajapäivä kaikkien asialla

Kokemäen Kasvattajapäivillä on pitkä perinne. Kasvattajapäiviä on järjestetty jo noin kolmen kymmentä vuotta epäsäännöllisesti noin parin kolmen vuoden välein. Kasvattajapäivät kokoavat yhteen Kokemäellä kasvatustyötä tekeviä tahoja. Kasvattajapäivien teemat ovat vuosien aikana olleet kovin kirjavia; esimerkiksi vuonna 1985 teemana oli kasvatustyötä tekevien ja tukevien tahojen yhteistyöpäivä, vuonna 1989 työnohjaus työn kehittämisen välineenä, vuonna 1996 myönteinen ajattelu kasvatustyössä ja vuonna 1998 lasten ja nuorten oma käsitys ja toiveet vanhemmuudesta. Järjestäjätahoina on ollut mm. kaupunki ja seurakunta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman aloituspalaverissa 3.2.2011 nousi esille Kasvattajapäivän järjestämisen tarve. Kasvattajapäivä järjestettiin 12.5.2011 ja teemaksi muotoutui Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tulevaisuus. Järjestäjätahona oli kaupunki ja päivän suunnittelu, markkinointi ja sisältö tehtiin eri hallintokuntien kanssa vahvassa yhteistyössä. Kasvattajapäivä oli suunnattu lasten ja nuorten parissa toimiville tahoille ja kutsuja lähetettiin noin 60 kpl ja osallistujia oli lopulta noin 40. Kasvattajapäivässä oli eniten edustajia opetus- ja varhaiskasvatuspuolelta, sosiaalipuolelta sekä vapaa-aika ja nuorisopuolelta. Terveyspuolelta ja psykiatriasta edustus puuttui. Kasvattajapäivässä esiintyivät Johanna Havia (Kokemäen perhe- ja päihdekliniikka, Länsi 2012-hanke) ja Riitta Hirsikoski (Sataedu, Satakunnan koulutuskuntayhtymä, OppiApaja-hanke) sekä Laura Käsmä (Remontti-hanke) ja Marketta Raivio (Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö). Havia ja Hirsikoski kertoivat terveisiä hankemaailmasta sekä toivat esille omien kokemustensa ja haastatteluaineistonsa kautta Kokemäen lasten ja nuorten tilannetta. Käsmä ja Raivio esittelivät myös omia hankkeitaan sekä kertoivat esimerkkejä muiden kuntien lastensuojelusuunnitelmista. Laura Käsmä ja Marketta Raivio toimivat myös verstayöskentelyn vetäjinä.

Kasvattajapäivän osallistujilta kerättiin lopuksi palautetta ja se oli varsin positiivista. Erityiskiitosta sai hyvän organisointi ja aikataulutus. Seminaaria pidettiin yleisesti hyvänä, mutta toisaalta myös todettiin, että koska päästään konkretiaan. Paikallisten hankkeiden esittelyä kiiteltiin ja yhteistyötahojen kohtaaminen koettiin tarpeelliseksi. Päivää kommentoitiin myös paperinmakuiseksi sekä liian laajaksi. Nuoria kaivattiin mukaan seminaariin. Seminaari koettiin hyödylliseksi, koska siellä tapasi kasvatusalan toimijoita. Myös oman roolinsa ja työnsä suhteuttaminen kokonaisuuteen selkiytyi. Seminaari antoi uusia ajatuksia ja ideoita. Lähes kaikissa kommentteissa koettiin että jatkossakin tulee kasvattajapäiviä järjestää. Muutamat ehdottivat kasvattajapäivää jokavuotiseksi perinteeksi, toiset taas näkivät että seuraava voisi olla parin vuoden kuluttua tai joka toinen vuosi. Seuraavan kasvattajapäivän teemoiksi ehdoteltiin mm. haastavat lapset, päihteet laajasti ajatellen, sosiaalinen media tai muut ajankohtaiset teemat. Seminaariin kaivattiin paitsi nuorten omaa näkökulmaa myös poliisia ja terveystieteiden toimijoita. Kuntayhtymän edustus haluttiin mukaan selkeämmin.

Kasvattajapäivän suurinta antia lienevät kuitenkin loppupäivästä järjestetyt tulevaisuusverstaat ja niiden keskustelutuotokset. Myös palautteissa erityiskiitosta saivat tulevaisuusverstaat ja ne työskentelytapana. Eräs vastaajista kommentoi, että hänellä ei ollut seminaarin suhteen odotuksia, mutta tulevaisuusverstaat yllättivät hänet varsin positiivisesti.

4.2. Kokemäen keskeiset voimavarat

Johanna Havian ja Riitta Hirsikosken 15.4.2011 keräämä haastatteluaineisto MLL:n perhekahvilassa kertoo, että pääsääntöisesti Kokemäen hyvinvointipalvelutarjontaan ollaan tyytyväisiä. Haastatteluaineistossa tosin mainittiin mm: ”tääl vaihtuu aina kaikki” viitaten esimerkiksi lääkäreihin. Työntekijöiden pysyvyys ja hoidon jatkuvuus koettiin keskeiseksi.

”Ainakin moneen paikkakuntaan verrattuna se, et kun saat sen neuvolatädin, ni se sama seuraa siitä ihan murrosikään asti, kaikilla lapsilla on sama neuvolatäti, ettei tarvi aina selittää.”

”Se oli hyvä, että äitiysneuvolan ja lastenneuvolan kautta sai sen avun synnytyksen jälkeisen masennuksen, se alkoi äitiysneuvolasta ja jatkui lastenneuvolan puolella.”

Myös vanhempien osallisuus esimerkiksi kouluterveydenhuollossa koettiin tärkeäksi:

”Kouluterveydenhuollossa oli tosi hieno yllätys et kutsuttiin myös vanhemmat mukaan koululääkäritarkastukseen, se oli tosi hieno, ku kaikki tiedot ei tu aina lapsen mukana kotiin, tuli lappu et saa tulla mukaan jos haluaa.”

Kokemäen voimavaraksi voidaankin nähdä lasten ja nuorten hyvinvointipalvelujen läsnäolo perheen arjessa. Läsnäololla tarkoitetaan tässä mm. palvelujen piiriin hakeutumisen helppoutta, työntekijöiden pysyvyyttä neuvolatoiminnassa ja yli hallintorajojen tehtävää yhteistyötä asiakkaan asioissa. Usein tämänkaltaiset ominaisuudet ovat juuri pienelle kunnalla tyypillisiä voimavaroja.

Myös Kasvattajapäivillä todettiin yhteistyö eri hallintokuntien välillä toimivaksi. Käsmän ja Raivion mukaan monissa muissa kunnissa toteutettujen tulevaisuusverstastyöskentelyjen yhdeksi ongelmakohdaksi on usein noussut juuri yhteistyö eri hallintokuntien kesken. Kokemäellä sitä ei nähty ongelmaksi, eikä se noussut keskeiseksi kehitettäväksi teemaksi, vaan se näkyi voimavarana myös Kasvattajapäivän keskusteluissa.

4.3. Tulevaisuuden haasteet

Kasvattajapäivän tulevaisuusverstas työskentelyssä pohdittiin Kokemäen lasten ja nuorten tulevaisuutta hyvinvoinnin näkökulmasta. Tulevaisuusverstas työskentely aloitettiin purnaوسیolla, jossa jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus tuoda esille Kokemäellä piileviä ongelmia liittyen lasten ja nuorten hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. Kirjurina toimi Kehittämisyksikön opiskelija-harjoittelija Jenni Laurila. Tässä mainintoja esille nostetuista Kokemäen ongelmista:

yhteistyö lastensuojelun kanssa, nuorten ääntä ei kuunnella, alakouluilla ei kuraattoria, ei ole rahaa, huono-osaisuus periytyvää, mielenterveys palveluiden ja muiden palveluiden saatavuus, asuntoja ei ole perheille, palvelukenttä (nuorten epäselvä), sosiaalitoimen ja varhaiskasvatuksen yhteistyö, vanhemmuus hukassa, resurssien puute, erityisosaajien puute, lasten ja nuorten osallisuus liian vähäistä, perheiden kasvatustehtävä hukassa, perheiden tuki, kotipalvelut vähissä, taloudellinen niukkuus, pitäisi olla oma koulupsykologi, nuorisotalo tylsä ja huono, perheiden moniongelmaisuus, ehkäisevä työ kouluissa, luokkakoot isoja, nuorten tupakointi ja päihteidenkäyttö, nuorten äitien auttaminen ja huomioon ottaminen, työttömyys, taloudelliset ongelmat, nuorilla ei ole töitä, edelleen puuttuu vaihtoehtoja matalan kynnyksen palveluista, yhteistyön lisääminen koulu- ja vapaa-ajan välille, ammattitaitoisten päivähoitohenkilökunnan sijaisten puute, haasteellisten lasten määrän lisääntyminen, matkat haittaavat mm. lasten harrastusmahdollisuuksia, rajojen puute kasvattamisessa, kouluterveydenhoitaja liian harvoin tavattavissa, lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien tukeminen, liikenneturvallisuus, toimintatilojen puute järjestötoiminnalle, työpajalle paremmat tilat

Verstastyöskentelyn toisessa vaiheessa äänestettiin teemat tulevaisuusverstaille ja kirjattiin millä toimenpiteillä ongelmia voitaisiin ratkaista. Teemoiksi äänestettiin seuraavat:

1. vanhemmuus,
2. koulupsykologin puute,
3. nuoret,
4. perheiden moniongelmaisuus sekä
5. haasteellisten lasten määrän lisääntyminen.

Teemojen ratkaisuvaihtoehdoissa mainittiin seuraavaa:

1. Vanhemmuus

- puute
- tukeminen

Ratkaisuehdotukset:

kotiapua ja perhetyötä neuvolaan, vanhempien ryhmät, vanhempien vastuu, sijaiskasvattajille lähetetään huonosti käyttäytyvä nuori kasvamaan, ennen perheen perustamista tulee ajaa perhekorrtti, terapia resurssia klinikalle, varhaiskasvatuksen henkilökunnan vuorovaikutuksen harjaannuttaminen, matalan kynnyksen tukipalveluita lisää, kotihoidon tuen nostaminen, ryhmäkoot pienemmiksi, henkilökuntaa riittävästi, panostetaan henkilökunnan työhyvinvointiin ja jaksamiseen, varhaiskasvatukseen oma erityislastentarhanopettaja, lisää ryhmävastajia päivähoitoryhmiin, olemassa olevan resurssin kohdentaminen,

2. Koulupsykologin puute

Ratkaisuehdotukset:

- perustetaan 2 uutta tointa, eläköitymisen myötä muutetaan joku virka, soite resurssia – kuntayhtymien huomiointi, kuraattorirahat sosiaali-, koulu- ja terveyspalveluihin,

3. Nuoret

- äänen kuuleminen

- tilojen puute
- työttömyys

Ratkaisuehdotukset:

- facebook, päiväkeskus, nuorisoparlamentti, rahaa tilojen parantamiseen, sosialisatioprosessin työ edellä -urakat, nuorisotalotoimikunta järjestämään toimintaa, yhteistyötä lisää, jalkautuva mielenterveys- ja päihdetyö, kahvila nuorille, palkkatöitä – eikä ilmaista harjoittelua, kunnan velvoite työllistää kaikki alle 25v. nuoret kunnon töihin, lapset ja nuoret itse suunnittelemaan mukaan heitä koskevissa asioissa, vaihtoehtoisia polkuja opiskeluun – yrittäjät, kaupunki, oppilaitokset, yhteistyö paikallisen yritysten kanssa, rahaa toiminnan järjestämiseen, kouluterveydenhoitaja useammin nuorten saatavilla – kuunteleminen, rahaa kehittämiseen, erilaiset pienryhmät nuorten vanhemmille, matalankynnyksen palvelut, yhteisvastuullisesti rahoitettu ohjauspalvelukeskus, hanke nuorten työllistämiseksi

4. Perheiden moniongelmaisuus, vaatii paljon osaajia

Ratkaisuehdotukset:

- moniammatillinen yhteistyö – yhteiset toimintamallit, luottamus, hallintokuntien yhteistyö, yhteinen puuttuminen, apu pitkäjänteisesti monen vuoden ajaksi, apu lähelle, vertaistuki, yhdestä paikasta apu perheille – ei moniauttajia, myöhässä ollaan.. riski perheet voidaan tunnistaa, oma työntekijä joka pystyy monipuoliseen tukeen ja sen toteutuksen organisointi, super-nanny, varhainen puuttuminen, perheiden kokonaisvaltainen tukeminen, harrastusmahdollisuuksia, kulttuuria, tapahtumia

5. Haasteellisten lasten määrän lisääntyminen

Ratkaisuehdotukset:

- toiminnalliset ryhmät, lisää pienryhmiä, sosiaalisten ja tunnetaitojen harjoittelu myös vanhemmille, kotikäyntityö, ryhmäterapeutti, työnohjaus, vertaistuki vanhemmille, lapselle aikaa ja syyliä – pienet ryhmät, henkilökunnalle lisää koulutusta, perhetyöntekijä päivähoiton ja koulun käyttöön

Kasvattajapäivän loppuvaiheessa tehtiin ryhmätyötä ja kirjattiin ylös konkreettisia toimenpiteitä, joilla parannettaisiin Kokemäellä tulevaisuudessa lasten ja nuorten hyvinvointia. Teemoiksi muodostui kolme keskeistä asiaa: lapsiperheet, nuoret sekä matalan kynnyksen tuki.

Lapsiperheille kaivattiin konkreettista apua arkeen. Neuvolat nähtiin siinä keskeisessä asemassa. Neuvolakulttuuria olisi hyvä miettiä uudelleen ja pohtia esimerkiksi mikä olisi oleellista neuvolassa tai minkälaista tietoa ja tukea perheet tarvitsevat lasten kasvatukseen ja huolenpitoon. Neuvolasta voisi saada myös enemmän tietoa riskeistä ja riskitilanteista lapsen ja nuoren hyvinvointiin liittyen sekä esimerkiksi perustietoa jo hyvin varhaisessa vaiheessa koko perheelle siitä, miten elämä muuttuu lapsen syntymän jälkeen tai mitä vanhemmuus oikeastaan tarkoittaa. On huomioitava, että eri-ikäiset vanhemmat tarvitsevat erilaista tukea. Myös päiväkotiin ja kouluun tutustumiset koettiin tärkeiksi; niissä luodaan perheeseen ensimmäiset kontaktit.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ohjausryhmänkin mukaan neuvoloiden toimintaa voisi nykyisestä yhä kehittää. Neuvoloihin olisi tarvetta palkata perhetyöntekijä ja jalkauttaa siten toimintaa entistä enemmän perheiden arkeen. Myös uusi laki asetus velvoittaa neuvoloita toimimaan entistä enemmän perhekeskeisesti ja kokonaisvaltaisemmin. Myös Kokemäellä neuvolakulttuuri elää jonkinlaista murroskautta.

Nuorten osalta koettiin keskeiseksi työelämään valmentaminen. Tavoitteena pitäisi olla että kaikilla nuorilla olisi vähintään ammatillinen koulutus. Ehkäpä työpajan toimintaa voisi kehittää ja työpaja voisi olla vaihtoehtoinen polku opiskeluun, nk. tekemällä oppimista. Työpajan toimintaa voisi myös laajentaa ja siihen liittää ajatusta liikunta-kulttuuripajasta. Nuoret voisivat siten itse olla organisoinnissakin mukana. Kasvattajapäivillä todettiin, että nuoret tulisikin Kokemäellä ottaa mukaan voimakkaammin tekemiseen. Nuoret voisivat olla mukana vaikkapa skeittiparkin kunnostamisessa tms. Yhdistysten kautta on ollut hyvää toimintaa nuorille, mutta esimerkiksi 4H-toiminta on hiipunut. Kouluihin tulisi tehdä kyselyitä ja nuoria tulisi pyytää jopa lautakuntien toimintaan mukaan antamaan asiantuntijuutta kun lasten ja nuorten asioista keskustellaan.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ohjausryhmän mukaan huomiota olisi jatkossa kiinnitettävä myös koulupudokkaisiin. Jatko-opintojen aloittaminen on entistä vaikeampaa ja koulutuspaikkoja ei ole kaikille tarjolla. Opintoja myös keskeytetään jonkin verran ammatillisissa oppilaitoksissa.

Matalan kynnyksen tuki tarkoittaa tässä lähinnä jalkautuvaa työtettä eli mennään sinne missä asiakaskin on. Siinä hyödynnettäisiin paikkoja ja palveluita ja ryhmiä, joita jo monet käyttävät. Jalkautuva työote voisi olla ryhmämuotoistakin ja sitä voisi tehdä esimerkiksi kolmannen sektorin kanssa yhteistyössä. Perhevalmennusta voisi hyödyntää vielä lapsen syntymänkin jälkeen. Matalan kynnyksen tukea tulisi olla myös nuorille.

Myös Kasvattajapäivässä todettiin Kokemäen perheen ulkopuolelle sijoitettujen lasten lukumäärän olevan yllättävänkin suuri ja todettiin myös sen oleva yksi Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tulevaisuuden haasteista. Ehkä se voisi tarjota yhdenlaisen mittarin, jolla mitata nuorten hyvinvointia jatkossakin. Kokemäelle on sijoitettu myös jonkin verran muista kunnista lapsia ja koulupuolella, erityisesti oppilashuollossa käsitellään myös heidän asioitaan.

Huhtikuussa 2011 kerätyssä haastatteluaineistosta (Kokemäen perhekahvilassa (MLL) palautetta kokemäkeläisiltä äideiltä hyvinvointipalveluiden kehittämiseen liittyen) nousi esille myös muutamia kehittämisideoita hyvinvointipalvelujen käyttäjiltä. Lähinnä palautteet liittyvät neuvolatoimintaan, mutta ovat yleistettävissä myös muihin palveluiden tuottajiin. Kokemäkeläiset äidit kertoivat mm. seuraavaa:

”Yhteiset pelisäännöt, et ei tuu niitä ristiriitatilanteita tietyissä väleissä, et tieto ei kulje, tulee tietokatkoja, asiakas jää palloks siihen(päivystys- ja neuvolapalvelut kesällä).”

”Voisko äideille olla muutama aika vielä synnytyksen jälkeen sinne äitiysneuvolaan, et katottais miten äiti voi, ku kaikki pyörii sen vauvan ympärillä.”

”Muistettais et äiti pyöritä sen vauvan lisäksi koko talouden.”

”Eilen täytin päivähoidon palautelomakkeen, niin siinä sai vaan ympyröidä numeron, ei käyny selville miks oon sitä mieltä.”

”Oli kiva kun oli sellanen vilkkauksen lasten ryhmä, se oli hyvä et neuvolasta ohjattiin sinne, sit oli helpompi myöhemmin ottaa siihen samaan ihmiseen yhteyttä, kun tarvittiin apuja.”

”Kyl tää tuntuu et tää vois mennä eteenpäinkin, ku teki ootte kiinnostunu et kai te tätä eteenpäin viette, ette kai te tätä huvikseen tee.”

Muutama maininta haastatteluaineistossa oli myös liittyen Kokemäen lääkäritilanteeseen. Haastateltava koki, että lääkärit vaihtuvat usein Kokemäellä. Tällainen työntekijöiden ja erityisesti lääkäreiden vaihtuvuus näkyy Kokemäellä laajemminkin palvelutarjonnassa. Esimerkiksi Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen TEA-viisari⁷ näyttää, että Kokemäellä on parantamista alkoholinkäytön varhaisessa tunnistamisessa ja puuttumisessa terveysaseman lääkärin vastaanotossa sekä terveydenhoitajien/sairaanhoitajien vastaanotoilla. Kokemäeltä puuttuu myös oma koulupsykologi sekä kuraattoritoiminta ala-asteilta.

Edellä on esitetty sekä Kasvattajapäivän että Havian ja Hirsikosken haastatteluaineistoa MLL:n perhekahvilasta, joissa on molemmissa mainittu samansuuntaisia kehittämiskohtia ja ratkaisuehdotuksia. Voidaan siis todeta, että näissä teemoissa piilevät Kokemäen lasten ja nuorten tulevaisuuden keskeiset haasteet. Kun muistetaan tässä myös Kokemäen kouluterveyskyselyn tulokset⁸, voidaan todeta, että Kokemäen haasteet ovat pitkälti vanhemmuuteen, perheiden moniongelmaisuuteen tai koulupsykologipalveluun liittyviä. Myös nuorten vaikuttamismahdollisuudet, nuorisotilojen puute ja nuorten työttömyys ovat tulevaisuuden haasteena. Haaste ei siten kohdistu vain yhteen toimijatahohon vaan yhteistyötä ja yhteistä tahtoa ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan.

4.4. Keinot haasteiden voittamiseksi

Edellä on esitelty Kasvattajapäivän antia sekä nimetty lasten ja nuorten hyvinvointipalveluiden keskeiset haastekohdat. Kasvattajapäivillä pohdittiin myös konkreettisia keinoja haasteiden voittamiseksi. Tässä ne luettelomaisesti esiteltynä:

1. Apua arkeen lapsiperheille
 - tietoisuus neuvolaan: vanhemmat saavat tietoa erilaisista organisaatioista, luodaan vanhemmille uskoa arkeen ja tietoa palveluista
 - palvelukartta: esim. päivähoidon vasu-keskusteluissa osataan ohjata oikeaan palveluun, sijaiset eivät voi sanoa etteivät tiedä vaan silloin olisi kansio josta selviää kaikki palvelut
 - kotihoidon resurssit: toinen kodinhoitaja minkä työpanos kohdentuisi perhetyöhön, ei lastensuojeluun (matala kynnyks) esim. lasten sairastuessa vanhemmat pääsevät töihin
 - vertaistukiryhmät: vanhemmille ryhmä jossa voidaan ratkaista haasteita yhdessä
 - koulutusta työntekijöille: teemana vanhempien kanssa keskustelu ja kuunteleminen

2. Nuoret

⁷ www.thl.fi huhtikuu/2011

⁸ ks. luku 1.2.2. Yläluokkalaiset tehneet (2009) toistuvasti rikkeitä yleisemmin kuin kolmena edellisenä kyselyvuotena. He kokivat terveytensä huonommaksi kuin aiemmin ja heillä oli väsymystä lähes päivittäin. Myös laittomien huumeiden kokeilut yleistyivät Kokemäen yläluokkalaisilla.

- työpajan toiminnan ja tilojen kehittäminen: arjen hallinnan opiskelu työpaja työskentelyssä, työpaja jalostuisi nuorten palvelukeskukseksi, paikka mistä saada apua tarvittaessa
 - yhteistyö Kokemäen yrittäjien kanssa: miten saadaan yrittäjät mukaan toimimaan?
 - osallisuus:
 - sosiaalinen media voisi toimia matalankynnyksen paikkana
 - nuorisotalotoimikunta on tarkoitus perustaa syksyllä -11
 - Yläkoulun oppilaskunnan toimintaa tehostetaan
 - nuorisovaltuusto pitäisi lähteä nuorista, siksi sitä ei ainakaan vielä ole ajateltu
3. Matalan kynnyksen tuki
- kunnan tarjoama virtuaalituki- ja ohjaus, 3. sektori mukana: sähköinen palvelu, jossa voi esittää kysymyksiä
 - satsaus oppilashuollon henkilöstöön: kuraattoritoimintaa alaluokille sekä koulupsykologi

Näiden Kasvattajapäivillä työstettyjen keinojen lisäksi lasten ja nuorten hyvinvointiin voisi vaikuttaa esimerkiksi jalkautuvalla nuorisotyöllä. Etsivä nuorisotyö on juuri jalkautuvaa nk. matalan kynnyksen tukea. Kokemäen sosiaali-, koulu- ja vapaa-aikatoimi työstävät parhaillaan hankehakemusta liittyen etsivään nuorisotyöhön. Palkattavan ”etsivän” tehtävänä on lisätä Kokemäen nuorten aikuisten hyvinvointia. Työntekijä etsii ja auttaa 16-29-vuotiaita syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Kyseessä on sekä korjaavaa että ennaltaehkäisevää työtä. Tehtävänä on nostaa alle 29-vuotiaita syrjäytyneitä nuoria takaisin koulutukseen tai työmarkkinoille. Samalla etsivä nuorisotyö tarjoaa tukea erityisesti niille nuorille, joilla on suuri vaara syrjäytyä työmarkkinoiden ulkopuolelle. Kokemäellä koulupudokkaita ei ole peruskoulun puolella, mutta koulunsa keskeyttäneitä löytyy jonkin verran toiselta asteelta erityisesti ammatillisista oppilaitoksista.

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tehtävänä on tarjota nuorille luottamuksellinen aikuinen tuki. Etsivälle nuorisotyölle on todellinen tarve, sillä tällä hetkellä Kokemäeltä puuttuu syrjäytyneen nuoren keskitetty yksilöllinen ohjaustoiminta. Myös kasvava nuorisotyöttömyys vaatii tämältyyppistä toimintaa. Etsivän nuorisotyön puitteissa pyritään tavoittamaan Kokemäen nuoret aiempaa paremmin ja kuulemaan nuorten toiveita esimerkiksi facebookin avulla. Uusi etsivä nuorisotyö pyrkii kehittämään myös muuta uutta Kokemäen nuorisotyön kentälle esimerkiksi: lisää kontakteja yhteistyötahoihin, räätälöi ennaltaehkäiseviä työmenetelmiä, jotka kohdistuvat kaikkiin Kokemäen nuoriin, kehittää yhteistyötä muiden, erityisesti lähikuntien etsivän nuorisotyöntekijöiden kanssa, jalkautuu iltaisin kaupungille, kartoittaa ja kehittää tarvittaessa katupartio toimintaa, toimii tarvittaessa asumisneuvojana tavoitteena häätöjen ehkäiseminen.

Lapsiperheiden tilanteeseen voi vaikuttaa myös erilaisilla hankkeilla ja projekteilla. Kokemäen elinkeinotoimi ja vapaa-aikatoimi tekevät parhaillaan esimerkiksi hankehakemusta **Kolli-hankkeeseen**, joka on suunnattu erityisesti lapsiperheille.

Myös **Kokemäen perhe- ja päihdeklonikalla (A-klonikkasäätiö)** toteutetaan vuosina 2010-2012 Kaste/Länsi 2012 -hankkeen alueellinen osahanke eli pilotti, jossa tarkoitus on tukea kuntien peruspalveluiden varhaisvaiheen päihde- ja mielenterveystyön kehittämistä. Tällä voidaan vaikuttaa

myös erityisesti lapsiperheiden tilanteeseen. Pilotti antaa eväitä myös työntekijätasolle. Pilotin tavoitteena on:

- 1) lisätä alueen sosiaali- ja terveystoimen perustason työntekijöiden päihde-, mielenterveystyön osaamista,
- 2) konkretisoida ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä,
- 3) lisätä ryhmätoimintojen määrää palvelutarjonnassa sekä
- 4) voimistaa osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä kehittämistyössä.

Länsi 2012 –pilotin taustalla on yhteinen yli kuntarajojen noussut huoli nuorten lisääntyvistä huumekokeiluista. 15-24-vuotiaiden päihdesairauksien hoitajaksojen määrä ja 8.-9. luokan oppilaiden humalajuominen on valtakunnallista keskiarvoa yleisempää Keski-Satakunnassa ja Pyhäjärvisuudella. Myös lastensuojelutarpeen kasvu on huomattavaa. Esimerkiksi Kokemäellä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä Kokemäellä on 1,5-kertainen koko maahan verrattuna. Ehkäisevä työ on koettu myös satunnaiseksi ja suunnittelemattomaksi Keski-Satakunnan ja Pyhäjärvisuuden alueella.

Työmenetelmänä on jalkautuva kehittäminen, jossa osaamisen lisääminen tapahtuu pääosin työparityöskentelyssä. Siinä kehittäjätyöntekijä konsultoi perustason työntekijöitä sekä varsinaisia työtilanteissa että niiden ulkopuolella. Konsultaatiotyössä hyödynnetään työnohjauksellista työotetta sekä perhe- ja päihdeklinikan osaamista. Lisäksi järjestetään erilaisia koulutuksia ja yhteistyöpäiviä sekä ryhmätoimintoja. Yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten, seurakuntien ja muiden hankkeiden kanssa tehdään.

Juurutettavat työmallit ovat pääasiassa aiemmassa Nuora-hankkeessa hyviksi havaittuja malleja. Työparityöskentelyn kohteet ovat: äitiys- ja lastenneuvolat, sosiaalitoimistot, yläkoulut ja ammatilliset oppilaitokset. Alueen kunnissa toteutetaan ennen työskentelyä tarve- ja osaamiskartoitus, jonka pohjalta kehittämistyötä räätälöidään kunkin kunnan tarpeita vastaavaksi. Pilotti on klinikan toiminta-alueen kuuden kunnan (Kokemäki, Harjavalta, Nakkila, Eura, Köyliö ja Säkyli) yhteinen projekti. Kokemäki hallinnoi Pilottia. Pilotin varsinainen toiminta käynnistyi 1.2.2011. Syksyllä 2011 alkaa mm. hevosavusteiseen työskentely pohjautuva RODEO-ryhmä 10-13-vuotiaille lapsille, joiden perheissä on mielenterveys- tai päihdeongelmia. Lisäksi järjestetään esimerkiksi lastensuojelun, perheneuvolojen ja päihdepalveluiden yhteistyöpäiviä sekä toiminnallinen ryhmä yhteistyössä Oppi-Apajan kanssa syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.

Mannerheimin lastensuojeluliitto järjestää Vahvuutta vanhemmuuteen 2010-2014 perheryhmän ohjaajakoulutusta, johon Kokemäenkin nuorten ja lasten parissa työskenteleviä on osallistunut. Tarkoituksena on, että esimerkiksi Kokemäen neuvoloissa vanhemmuuden varhaisen tuen laaja-aikaiseen ja pitkäjänteiseen kehittämiseen sitoudutaan ja vahvistetaan vanhempien kykyä havainnoida ja ymmärtää vauvan tarpeita ja tunteita. Perheryhmien tavoitteena on tukea hyvää, lasten kehitystä edistävää vanhemmuutta, lisätä koko perheen kokemaa hyvinvointia, tukea lasten kehitystä edistävien kasvuympäristöjen muodostumista, vahvistaa tasavertaista vanhemmuutta, vahvistaa sekä äidin että isän vuorovaikutussuhdetta lapseen, tukea vanhempien parisuhdetta lapsen syntymän jälkeisessä muutoksessa sekä vahvistaa vanhempien keskinäisiä avunantoverkostoja.

Näillä (Kasvattajapäivässä pohdittujen keinojen sekä uusien erilaisten hankkeiden avulla) keinoin voidaan jo osittain vaikuttaa ennalta ehkäisevästi esimerkiksi kouluterveyskyselyssä esille tuleviin koulunkäynnin ongelmiin, oppilaiden väsymykseen, tupakointiin tai laittomien huumeiden kokeiluihin. Kenties silloin myös lastensuojelun toimenpiteenä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten lukumääräkin vähenee. Nuorten osallisuutta on konkreettisestikin ryhdytty jo tämän suunnitelman työstämisen aikana lisäämään. Mm. Remontti-hankkeen kanssa yhteistyössä tehtiin syksyllä 2011 nettikysely Kokemäen yhteiskoulun sekä toisen asteen oppilaille.

5. Suunnitelman seuranta ja arviointi

Edellä on esitelty Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin keskeiset haasteet sekä etsitty niihin konkreettisia vastauksia. Edellä esitetyt toimenpiteet vaativat taloudellista sitoutumista, kunnan vastuunkantoa ja yhteisen tahtotilan löytymistä lasten ja nuorten hyvinvointipalveluiden tulevaisuudesta. Seuraavassa taulukossa on esitelty tiivistetysti keinot haasteiden voittamiseksi. Taulukossa on kerättyä Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin teemat, toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho. Taulukkoon on hahmoteltu myös toimenpiteiden toteutumisen aikataulua sekä nimetty vastuunhenkilöt toimenpiteiden toteuttajiksi.

Taulukko 3. Ratkaisuehdotuksia haasteiden voittamiseksi

KEINOT HAASTEIDEN VOITTAMISEKSI					
TEEMAT, TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO					
TEEMA					
1. Apua arkeen lapsiperheille					
Mittarina:	Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä				
	Kodin ulkopuolelle sij.lasten lkm.			Perusturva	Sivistys
TOIMENPIDE		AIKATAULU	VASTUUTAHO*	VASTUUHENKILO	VASTUUHENKILO
Palvelukartan työstäminen, tietoisuus vanhemmille	vuonna 2013	Perusturva, Sivistys		sos.tyonjohtaja	varh.kasv.johtaja
Länsi 2012-hanke, pilotti	vuonna 2011	Perusturva		perusturvajohtaja	-
Neuvolakulttuurin muutos, perhetyöntekijä neuvolaan	vuonna 2013	Perusturva		perusturv.joht.joht.hoitaj	-
Vahvuutta vanhemmuuteen-koulutus	vuonna 2012	Perusturva		sos.tyonjohtaja	-
Kotihoidon resursseja lisää perhetyöhön	vuonna 2013	Perusturva		perusturvajohtaja	-
Vertaistukiryhmiä vanhemmille	vuonna 2013	Perusturva, Sivistys		sos.tyonjohtaja	varh.kasv.johtaja
Koulutusta työntekijöille	vuonna 2013	Perusturva, Sivistys		sos.tyonjohtaja	varh.kasv.johtaja
TEEMA					
2. Nuoret ja nuorten osallisuus					
Mittarina:	Kouluterveyskysely				
	Työpajan asiakkaiden lkm.ikäluokittain			Perusturva	Sivistys
TOIMENPIDE		AIKATAULU	VASTUUTAHO*	VASTUUHENKILO	VASTUUHENKILO
Nuorisotalotoimikunta	vuonna 2012	Vapaa-aika+nuoriso		-	vapaa-aikatoimenjohtaja
Nuorisovaltuusto	vuonna 2013	Vapaa-aika+nuoriso		-	vapaa-aikatoimenjohtaja
Oppilaskunta	vuonna 2012	Sivistys, Vapaa-aika+nuoriso		-	yhteiskoulun rehtori,vapaa-aikat.joht.
Facebook, nettikyselyt	vuonna 2012	Sivistys, Vapaa-aika+nuoriso		-	yhteiskoulun rehtori,vapaa-aikat.joht.
Työpajan kehittäminen	vuonna 2013	Perusturva, Sivistys, Vapaa-aika+nuoriso		perusrurv.joht.työpajaohj	sivistysjohtaja, vapaa-aikatoim.joht.
Etsivä nuorisotyöntekijä	vuonna 2012	Perusturva, Sivistys, Vapaa-aika+nuoriso		sos.tyonjohtaja	sivistysjohtaja, vapaa-aikatoim.joht.
TEEMA					
3. Matalan kynnyksen tuki					
Mittarina:	Kouluterveyskysely				
	Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä				
	Kodin ulkopuolelle sij.lasten lkm.			Perusturva	Sivistys
TOIMENPIDE		AIKATAULU	VASTUUTAHO*	VASTUUHENKILO	VASTUUHENKILO
Virtuaalituki internettiin	vuonna 2013	Perusturva, Sivistys, Vapaa-aika+nuoriso		sos.tyonjohtaja	-
Koulupsykologi	vuonna 2013	Sivistys, Perusturva		perusturvajohtaja	sivistysjohtaja
Koulukuraattoritoimintaa alakouluille	vuonna 2013	Perusturva, Sivistys		perusturvajohtaja	sivistysjohtaja
* = Perusturva=perusturvalautakunta ja Keski-Satakunnan Terveystieteiden Kuntayhtymä, Sivistys=kasvatus ja opetuslautakunta Vapaa-aika=vapaa-aikalautakunta					

Taulukossa kolme esitetyt toimenpiteet nuorten osallisuuteen liittyen nähdään erityisesti hyvinvointia ylläpitäviksi toimiksi, mutta ne eivät itsessään vähennä Kokemäen lasten ja nuorten pahoinvointia.

Lastensuojelulain 12 §:n mukaan kaupungin tulee valtuustotasolla hyväksyä suunnitelma hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi sekä kehittämiseksi. Suunnitelman tarkastaminen, näiden toimenpiteiden toteutumisen seuranta tuleekin tehdä valtuustokausittain.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tasoa tulee Kokemäellä arvioida jatkossakin. Tulisi selvittää millaisilla toiminnoilla, hankkeilla ja projekteilla ollaan vältetty korjaavilta palveluilta. Yleisesti Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tasoa voitaisiin arvioida säännöllisesti esimerkiksi kouluhyvinvointiprofiilin avulla. Miten esimerkiksi opettajat kokevat koulutyöskentelyn kulloinkin erilaisten ikäryhmien suhteen tai nouseeko jossakin vaiheessa jostakin ikäryhmästä koulun taholta jotakin erityispalveluntarvetta.

Myös oppilashuollon vuosittaiset raportit tarjoavat eräänlaisen yleismittarin Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvointiin. Vuosiraporteista käy ilmi esimerkiksi varhaiskasvatuksen, lastensuojelun ja oppilashuollon vuoden aikana esille nousseet ongelmat. Vuosiraportteja tulisi tarkastella niistä nousevien käsiteltävien asioiden suhteen. Nouseeko esimerkiksi niistä esille vuosittain jonkinlainen yhteinen ongelma, jonka ratkaisemiseen voitaisiin kunnan palveluilla vaikuttaa laajemminkin.

Kokemäellä on siten jo paljon olemassa olevia mittareita, mutta niiden tuottaman tiedon arviointi on jäänyt vähäisemmäksi. Nämä yleismittarit tarjoavat laadullisen mittarin lähestyä Kokemäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa. Yleismittareiden tiedon arviointi tulisikin tehdä jatkossa vuosittain. Näillä yleismittareiden arvioinnilla voitaisiin ajoissa selvittää lasten ja nuorten pahoinvoinnin syyt ja välttyä siten korjaavilta palveluilta.

<i>Jos tässä paikassa ei ymmärretä kyöneleitä, mihin menen itkemään?</i>							
<i>Jos tässä paikassa ei sieluni pääse lentoon, mihin voin mennä lentämään?</i>							
<i>Jos tässä paikassa en voi esittää kysymyksiäni, mihin menen etsimään?</i>							
<i>Jos tässä paikassa ei kuulla tunteitani, mihin menen kertomaan?</i>							
<i>Jos tässä paikassa ei minua ymmärretä sellaisena kuin olen, mihin voin mennä olemaan?</i>							
<i>Jos tässä paikassa en voi yrittää oppia ja kasvaa, missä voin olla oma itseni</i>							
					tuntematon		